

עירובין פרק שני עושין פסין לבירות

(עירובין יז, ב)

משנה:

עושין פסין לבירות (שברשות הרבים; ובירות עצמן - רשות היחיד הן: שעמוקים עשרה, ואין יכול למלאות מהן! ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהיו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד, וימלא ויוציא ויניח שם, ותיכנס בהמתו וישקנה), ארבעה דיומדין נראין כשמונה (עמודין הנראין כשנים, שעשוי כמרחב שלנו, וכשנועצו בקרקע לפאת דרומית מערבית - נוטה דופן אחד למזרח וצידו אחד לצפון, והשני לפאת מערבית צפונית נוטה צידו אחד למזרח וצידו אחד לדרום, וכשנותן ארבעתן לארבע הפאות - נמצא לכל רוח שתי אמות דופן אמה כנגד אמה, והריוח בינותם) - דברי רבי יהודה;

רבי מאיר אומר: שמונה, נראין כשנים עשר, ארבעה דיומדין וארבעה פשוטין (באמצע נותן לכל רוח לוח רחבה אמה; ובגמרא מפרש באיזה בור בעי רבי מאיר פשוטין, דהא מודה רבי מאיר שיכול להניח עשר אמות ריוח בינותם, כדמפרש ואזיל), גובהן עשרה טפחים ורוחבן ששה ועובייהם כל שהוא, וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר (דהיינו עשר אמות, כדמפרש בגמרא, ואם פחות - כל שכן שהוא יפה) - דברי רבי מאיר;

רבי יהודה אומר: של ארבע, קשורות ולא מותרות (חומרא הוא, למעט מריוח שבינותם), אחת נכנסת ואחת יוצאת (קולא הוא: דלא בעינן עשר מצומצמות, אלא שוחקות);

מותר להקריב (פסים) לבאר (ולעשות ההיקף קצר), ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה (ובלבד שתהא משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה; אבל בציר מהכי - לא: דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדולא חוץ למחיצה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים); מותר

(עירובין יח, א)

המשך המשנה

להרחיק כל שהוא (כל מה שבלבו לעשות ההיקף גדול) - ובלבד שירבה בפסין (דכל כמה דמרחיק מבור - מגדיל ריוח שבין דיומד לדיומד, וצריך להרבות בפסין עד שלא יהא בין פשוט לפשוט ובין פשוט לדיומד יותר מעשר אמות לרבי מאיר, או משלש עשרה אמה ושליש לרבי יהודה); רבי יהודה אומר: עד בית סאתים; אמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרפף (שאין הקיפן לדירה; קרפף = היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר), אבל אם היה דיר (של בהמות, שעושין בשדות, היום כאן והיום כאן, כדי לזבלה בגללי הבהמות) או סהר (לבהמות של עיר) או מוקצה (רחבה שאחורי הבתים) או חצר (שלפני הבתים) - אפילו בית חמשת כורין, אפילו בית עשרה כורין - מותר (דכל הני - הקיפן לדירה הוא; והני פסי בירות נמי: הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם - תשמיש דירה מעלייתא הוא); ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין.

גמרא:

לימא מתניתין דלא כחנניא, דתניא: 'עושין פסין לבור, וחבלין לשיירא' (כדתנן בפרק קמא (עירובין פ"א מ"ט דף ס"ב): 'מקיפין שלשה חבלין', דכולה עומד הוא, אבל פסין לשיירא - לא, דהוי פרוץ מרובה, ולא הותר אלא לבור משום בהמת עולי רגלים, כדמפרש לקמן), וחנניא אומר: חבלין לבור (- מים מכונסין, ועבידי דפסקי), אבל לא פסין (ומשום הכי אסר חנניא: דזמנין דפסקי מיא ובטלי מחיצות, ולא הותרו פסי בירות אלא מפני מימיהן של בהמת עולי רגלים);

אפילו תימא חנניא: בור לחוד, באר (מים חיים) לחוד (ובירות דמתניתין, מדלא קתני בורות - במים חיים קאמר);

איכא דאמרי: מדלא קתני 'חנניא אומר עושין חבלין לבור ופסין לבאר' - מכלל דלחנניא לא שנא בור ולא שנא באר; חבלין - אין, פסין - לא; לימא מתניתין דלא כחנניא! אפילו תימא חנניא; למאי דקאמר תנא קמא - קא מהדר ליה.

לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא, דתנן [עירובין פ"ב מ"ד]: 'אחד באר הרבים ובור הרבים ובאר היחיד (בור הרבים - אי פסקי מיא מדכרי אהדדי, ולא מטלטלי התם; באר היחיד - דלא פסקי מיא) - עושין להן פסין; אבל בור היחיד עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים - דברי רבי עקיבא' ואילו הכא קתני 'לבידאות': לבירות - אין, לבורות (ואפילו דרבים) - לא!

אפילו תימא רבי עקיבא: באר מים חיים - דפסיקא ליה - לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד קתני; בור מכוונסין דלא פסיקא ליה (דאיכא בור הרבים דמהני, ואיכא בור דיחיד דלא מהני) - לא קתני. לימא מתניתין דלא כרבי יהודה בן בבא, דתנן: 'רבי יהודה בן בבא אומר: אין עושין פסין אלא לבאר הרבים כלבד', ואילו הכא קתני 'לבירות' (דמשמע תרי, חד דרבים וחד דיחיד) - לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד! אפילו תימא רבי יהודה בן בבא; מאי 'בירות' ? - בירות דעלמא (אכל בירות קאי, ולעולם דרבים). מאי 'דיומדין' ? אמר רבי ירמיה בן אלעזר: דיו עמודין.

דיו למנוחה שבת זונית נתקלקל במידה שלשה - סימן: תנן התם: 'רבי יהודה אומר [דמאי פ"א מ"א]: כל השיתין (מיני תאנים רעות, כדאמר במסכת ברכות (מב)) פטורין (מן הדמאי, דכיון דרעות הן - לא חס עלייהו עם הארץ, ועישרן) - חוץ מן הדין פרא (שהוא חשוב) מאי 'דינפרא' ? אמר עולא: אילן העושה דיו פירות בשנה (טוענין שני פעמים בשנה). אמר רבי ירמיה בן אלעזר: דיו פרצוף פנים היה לו לאדם הראשון (שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן), שנאמר (תהלים קלט, ה) אחור וקדם צרתני [ותשת עלי כפכה] (מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים).

כתיב (בראשית ב, כב) ויבן ה' אלהים את הצלע [אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם] (הצלע - בין לרב בין לשמואל לשון צדדין, כמו ולצלע המשכן השנית (שמות כו, כ); רב ושמואל, חד אמר פרצוף וחד אמר זנב (זנב היה לו לאדם הראשון, ונטלו ממנו, וברא את חוה) : בשלמא למאן דאמר פרצוף - היינו דכתיב 'אחור וקדם צרתני' אלא למאן דאמר זנב - מאי 'אחור וקדם צרתני' (דמשמע שתי צורות) ? כדרבי אמי, דאמר רבי אמי: אחור - למעשה בראשית, וקדם לפורענות.

בשלמא אחור למעשה בראשית - דלא איברי עד מעלי שבתא, אלא וקדם לפורענות מאי היא? : אילימא משום קללה - הא בתחילה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם! ? אלא למבול, דכתיב (בראשית ז, כג) וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה [עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה] (מאדם ועד בהמה - אדם הוזכר בפורענות תחילה) ; בשלמא למאן דאמר פרצוף, היינו דכתיב 'וייצר' תריין יודין (דמשמע שתי צורות) [בראשית ב, ז: וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה], אלא למאן דאמר זנב מאי 'וייצר' ? כדרבי שמעון בן פזי, דאמר רבי שמעון בן פזי: אוי לי מיצרי (שמצערני אם אעשה רצון יוצרי) אוי לי מיצורי (אם אעשה רצון יצרי). בשלמא למאן דאמר פרצוף, היינו דכתיב (בראשית ה, ב) זכר ונקבה בראם [ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם] (משמע: מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה), אלא למאן דאמר זנב, מאי 'זכר ונקבה בראם' ? לכדרבי אבהו, דרבי אבהו רמי: כתיב 'זכר ונקבה בראם' וכתיב (בראשית א, כז) [ויברא אלהים את האדם בצלמו] בצלם אלהים ברא אותו [זכר ונקבה ברא אתם] (אותו - משמע חד) ? - בתחלה עלתה במחשבה לבראות שנים, ולבסוף לא נברא אלא אחד. בשלמא למאן דאמר פרצוף, היינו דכתיב (בראשית ב, כא) [ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו] ויסגור בשר תחתנה, אלא למאן דאמר זנב - מאי 'ויסגור בשר תחתנה' ?

אמר רב זביד, ואיתימא רבי ירמיה, ואיתימא רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא למקום חתך. בשלמא למאן דאמר זנב - היינו דכתיב 'ויבן' [בראשית ב, כב: ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם] (ויבן - משמע שהיתה מחוסרת בנין), אלא למאן דאמר פרצוף מאי 'ויבן' (בנויה ועומדת היתה!) ? לכדרבי שמעון בן מנסיא, דדריש רבי שמעון בן מנסיא: 'ויבן ה' אלהים את הצלע' - מלמד שקילעה הקב"ה לחוה (קליעת שיער) והביאה לאדם הראשון, שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא 'בנייתא'; דבר אחר 'ויבן ה' אלהים' - אמר רב חסדא, ואמרי לה במתניתא תנא: מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבניין

(עירובין יח, ב)

אוצר: מה אוצר זה רחב מלמטה וקצר מלמעלה כדי לקבל את הפירות (שאם היה רחב מלמעלה, כשהוא ממלאו מכביד משאוי הפירות על הכתלים, ומטה אותם) - אף האשה רחבה מלמטה (חלל בית הרחם שלה) וקצרה מלמעלה כדי לקבל את הולד; ויביאה אל האדם - מלמד שעשה הקב"ה שושבינות לאדם הראשון (שנשתדל בחיתונו, לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה); מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן ואל ירע לו; ולמאן דאמר פרצוף, הי מינייהו סגי (מהלך) ברישא? אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא דזכר סגי ברישא, דתניא: 'לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו היא אשתו' (שהוא גנאי לו); נזדמנה על הגשר (והיא מהלכת לפניו) - יסלקנה לצדדין (ויעבור לפניו); וכל העובר אחורי אשה בנהר (דמדליא למנא, ומסתכל בבשרה) - אין לו חלק לעולם הבא (ובאשת איש קאמר).

תנו רבנן: 'המרצה (מונה) מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו כשכיל שיסתכל בה - אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני - לא ינקה מדינה של גיהנם, ועליו הכתוב אומר (משלי יא, כא) 'לד לא ינקה רע' [וזרע צדיקים נמלט] (יד ליד - המרצה מיד ליד, אפילו הוא כמו משה שקבל תורה מיד הקדוש ברוך הוא ליד) - לא ינקה מדינה של גיהנם.' אמר רב נחמן: מנוח - עם הארץ היה (דלא גמר דרך ארץ דמתניתין דקתני לעיל: לא יהלך אדם אפילו אחרי אשתו), שנאמר (שופטים יג, א) 'ויקם וילך מנוח אחרי אשתו' [ויבא אל האיש ויאמר לו האתה האיש אשר דברת אל האשה ויאמר אני]. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו [אין פסוק כזה; ראה הערה בגליון] הכי נמי (אלקנה - נביא היה, דכתיב בסדר עולם [ספרי דברים פסקא שמב ד"ה אשר ברוך; אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לז]: ויבא איש האלהים אל עלי [שמואל א' ב, כז] - זה אלקנה; עשרה נביאים נקראו איש האלהים והוא אחד מהם, וליכא למימר עם הארץ היה)!! וגבי אלישע דכתיב (מלכים ב ד, ז) [ותאמר אם הנער חי ה' וחי נפשך אם אעזב] ויקם וילך אחריה - הכי נמי!! אלא אחרי דבריה ועצתה - הכא נמי אחרי דבריה ועצתה.

אמר רב אשי: ולמאי דאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה (דהאי 'אחרי' - אחרי ממש קאמר) - אפילו בי רב נמי לא קרא (מקרא [שקורין] תינוקות של בית רבן), דכתיב (בראשית כד, טז) 'ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש [ויקח העבד את רבקה וילך] - ולא לפני האיש!' אמר רבי יוחנן: אחרי ארי ולא אחרי אשה (אשת איש), אחרי אשה ולא אחרי עבודת כוכבים (שמא ימשך אחריה, וכתיב הרחק מעליה דרכך [משלי ה, ח], ואמרין [עבודה זרה י, א]: זו האפיקורסות), אחרי עבודת כוכבים ולא אחרי בית הכנסת בשעה שמתפללין (שנראה ככופר: שעומד מאחריה ואינו נכנס). ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנדידו - הוליד רוחין ושידין ולילין, שנאמר (בראשית ה, ג) 'ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו [ויקרא את שמו שת] - מכלל דעד האידנא לאו כצלמו אוליד.

מיתיבי: 'היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון - חסיד גדול היה; כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו - ישב בתענית מאה ושלשים שנה (גירסת רש"י: 'בנדידו' - שישב מאה ושלשים שנה מזו, מפני שגער בו הקדוש ברוך הוא דכתיב [בראשית ג, א] 'המן העץ וגו' וקלל), ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה, והעלה זרזי (חגורות, ומתרגמינן זרזין [בראשית ג, ז]) תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה!!? כי קאמרינן ההוא - בשכבת זרע דחזא לאונסיה (נעשה שידין ורוחין ולילין = מיני מזיקין).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו, וכולו שלא בפניו (כלומר: דרך ארץ הוא, שאף על פי שאדם משבח את חברו שלא בפניו הרבה - אין מרבה בשבחו לפניו, מפני שנראה כמחניף); מקצת שבחו בפניו דכתיב (בראשית י, א) 'ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה' כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה; כולו שלא בפניו דכתיב (בראשית י, ט) [אלה תולדת נח] נח איש צדיק תמים היה בדורותיו [את האלהים התהלך נח] (בפניו כתיב 'צדיק', שלא בפניו - כתיב 'צדיק תמים').

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: מאי דכתיב (בראשית תי, א) [ותבא אליו היונה לעת ערב] והנה עלה זית טרף בפיה [וידע נח כי קלו המים מעל הארץ]? - (טרף בפיה = מאמר פיה: ביקשה שיהא זית טרף שלה - והיינו מזון); אמרה יונה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם!

יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם (נח); כתיב הכא 'טרף' וכתיב התם (משלי ל,ח) [שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לך] הטרפיני לחם חוקי

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה - שוב אינו נחרב, שנאמר (איוב לה,י) ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה (לא הוצרך להתאונן ולומר 'איה עושי והריני חרב' מי שנותן זמירות של תורה בלילה; ולהכי נקט לילה - שהקול נשמע מרחוק);

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: מיום שחרב בית המקדש (ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש, כדאמר ב'אין דורשין' שהיו מברכין בשם המפורש) - דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות (בין לשבח לפניו, בין לברך איש את חברו), שנאמר (תהלים קנ"ו) כל הנשמה תהלל יה הללויה (כלומר: זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו, מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש - לא לכלל הנשמה ניתן, אלא לכהנים בלבד, דכתיב (דברים יח) ולברך בשמו וכתיב (במדבר יב) ושמו את שמי - המיוחד לי) .

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: נתקללה ככל - נתקללו שכיניה (מקללתה); נתקללה שומרון - נתברכו שכיניה (מקללתה); נתקללה ככל נתקללו שכיניה - דכתיב (ישעיהו יד,כג) ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים [וטאטאטיה במטאטא השמד נאם ה' צבאות] (למורש קיפוד - ושם הולכות החיות רעות, ומזיקות מקומות הסמוכות לה, דאוי לדשע ואוי לשכינן [סוכה נו,ב]); נתקללה שומרון נתברכו שכיניה - דכתיב (מלכה א,ו) ושמתי שומרון לעי השדה

(עירובין יט, א)

למטעי כרם [והגרת לגי אבניה ויסדיה אגלה] (למטעי כרם - ויהנו שכיניה, ושבח הוא לה שנזכרת לטובה) .

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם; מדת בשר ודם: מתחייב אדם הריגה למלכות - מטילין לו חכה לתוך פיו (עץ שפותח פיו שלא יכול לדבר) כדי שלא יקלל את המלך; מדת הקב"ה: אדם מתחייב הריגה למקום - שותק שנאמר (תהלים סח,ב) לך דומיה תהלה [אלהים בציון ולך ישלם נדר] (לך דומיה - הכל שותקין כנגדך); ולא עוד אלא שמשבח שנאמר תהלה, ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן (נוחין לו יסורין שמקבלן מאהבה) שנאמר 'ולך ישולם נדר' (אותה דומיה שהוא דומה ביסורין- דומה לו כשילום נדר);

היינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (תהלים ט"ז) עובדי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה?

'עובדי' - אלו בני אדם שעובדין על רצונו של הקב"ה; 'עמק' - שמעמיקין להם גיהנם;

'הבכא' - שבוכין ומורדין דמעות כמעין של שיתין (נקב שבבנין המזבח שניסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה, כדאמרינן ב'לולב וערבה' (סוכה מט,א)), גם ברכות 'יעטה מורה' - שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו "רבונו של עולם! יפה דנת, יפה זכית, יפה חייבת, ויפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים!

איני! והאמר רבי שמעון בן לקיש: רשעים - אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה, שנאמר (ישעיהו סו,כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי [בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר]; שפשו לא נאמר, אלא 'הפושעים' (הפושעים בי עדיין): שפושעים והולכין לעולם (ואפילו בשעת תולעתם ואשם)!

לא קשיא: הא בפושעי ישראל הא בפושעי עובדי כוכבים; הכי נמי מסתברא, דאם כן (דהא דריש לקיש בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא, דכתיב ואשם לא תכבה) - קשיא דריש לקיש אדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: פושעי ישראל - אין אור גיהנם שולטת בהן, קל וחומר ממזבח הזהב: מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור - פושעי ישראל, שמליאין מצות כרמון, שנאמר (שיר השירים ו,ג) כפלח הרמון רקתך [מבעד לצמתך] ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תיקרי 'רקתך' אלא 'ריקתך': שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון, על אחת כמה וכמה! אלא הא דכתיב 'עובדי בעמק הבכא' ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם, ואתי אברהם אבינו ומסיק להו

תנו רבנן [תוספתא עירובין] פ"א מ"ג, בשנויים: 'כמה' ראשה ורובה של פרה' (שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי ראשה ורובה, כדתנן במתניתין)? - שתי אמות; וכמה עוביה של פרה? - אמה ושני שלישי אמה,

(עירובין יט, ב)

שהן כעשר (אמות, ששה בקר, ולקמן פריך: מאי כעשר, הא עשר מכוונות הן) - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: כשלש עשרה אמה וכארבע עשרה אמה (שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה, ולכלל ארבע עשרה לא באו, דשלש עשרה אמה ושליש הן). 'כעשר' ? הא עשר הויין?!

משום דבעי למיתנא סיפא: 'כשלש עשרה';

'כשלש עשרה' ? טפי הויין?!

משום דבעי למתני 'כארבע עשרה', וכארבע עשרה הא לא הויא. אמר רב פפא: יתירות על שלש עשרה ואינן מגיעות לארבע עשרה. אמר רב פפא: בבור (רחב) שמונה, דכולי עלמא לא פליגי דלא בעינן פשוטין (אפילו לרבי מאיר לא בעינן פשוטין, דכי מרחיק כדי ראשה ורובה, דהיינו שתי אמות לכל רוח - נמצא החלל שבין שתי המחיצות שתיים עשרה אמה, והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה - נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות, ורבי מאיר בהכי שרי); בבור שתיים עשרה דכולי עלמא לא פליגי דבעינן פשוטין (דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגדם מכאן - יש חלל המחיצה שש עשרה אמה, ומהן שתי אמות עומד, הרי בין זה לזה ארבע עשרה פרוג - וכולי האי לא שרי רבי יהודה, ובעינן פשוטין לכל צד, דמכל צד וצד איכא ארבע עשרה אמות; ולקמן מפרש היכא משוי להו); כי פליגי משמונה עד שתיים עשרה: לרבי מאיר בעינן פשוטין, לרבי יהודה לא בעינן פשוטין.

ורב פפא מאי קא משמע לן? תנינא (לדרב פפא במתניתין, דקתני לרבי מאיר ששה בקר, ולרבי יהודה שמונה בקר, וממילא שמעינן דרבי מאיר שרי בהבדלת עשר ורבי יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושליש, וכי קבעי רבי מאיר פשוטין - ביותר מעשר קאמר) !?

רב פפא, (הך) ברייתא (דתנא שיעורא דעובי הפרות) לא שמיע ליה (ובמתניתין לא פריש להו), וקא משמע לן כברייתא (ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין: דשיעורא דרבי מאיר - עשר אמות, ודרבי יהודה - שלש עשרה אמה ושליש, והסכים רב פפא מדעתו למה ששנינו בברייתא דראשה ורובה שתי אמות ועוביה אמה ושני שלישי אמה).

אריך יותר בתל חיצת חצר שיבשה סימן:

בעא מיניה אביי מרבה: האריך בדיומדין כשיעור פשוטין (יותר מאמה לכל צד, עד שהעמיד ריוח שבינתים על עשר אמות), לרבי מאיר מהו (דווקא פשוטין קאמר: דכיון דהרחיק יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני, ולא סגי בהארכת דיומדין, אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט, וכן לאידך גיסא, משום דליהוי היכירא? או דילמא: כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא - לא מיתסר)?

אמר ליה: תניתוה [במשנתנו] 'וכלבד שירבה בפסין'; מאי, לאו דמאריך בדיומדין?

לא! דמפיש ועביד פשוטין.

אי הכי, האי 'וכלבד שירבה בפסין'? 'עד שירבה פסין' מיבעי ליה!

תני 'עד שירבה פסין'.

איכא דאמרי אמר ליה: תניתוה: 'וכלבד שירבה בפסין'; מאי לאו דמפיש ועביד פשוטין? - לא, דמאריך בדיומדין; הכי נמי מסתברא: מדקתני 'וכלבד שירבה בפסין' - שמע מינה.

בעא מיניה אביי מרבה: יותר משלש עשרה אמה ושליש, לרבי יהודה מהו? פשוטין עביד או בדיומדין מאריך? (לרבי יהודה דלא אדכר פשוטין, הי עדיפא ליה: פשוטין עדיפי ליה ומרוחקין מן הדיומדין שלש עשרה אמה למיהוי היכירא ביני ביני, ולא סגי בהארכת דיומדין, או הארכת דיומדין עדיפא, דלא ליתני אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ולבטלה?)

אמר ליה: תניתוה [תוספתא עירובין] פ"א מ"ג:

'כמה הן מקורבין (לבור)? - כדי ראשה ורובה של פרה; וכמה

מרוחקין? - אפילו כור ואפילו כוריים (ובלבד שירבה בפסין);

רבי יהודה אומר: בית סאתים מותר, יותר מבית סאתים אסור

(שזה שיעור היקף שלא כתיקנו);

אמרו לו לרבי יהודה: אי אתה מודה בדיר (מוקף לדירה, שהרועה דר

שם בלילה) וסהר ומוקצה וחצר אפילו בת חמשת כורים ואפילו

בת עשרה כורים שמותר?

אמר להן: זו מחיצה (שלימה היא), **ואלו פסין** (ובין כל אחד ואחד שלש עשרה אמות, ואין עומד אלא פס אמה בין כל שלש עשרה ושלוש עשרה) ' (אלמא: לרבי יהודה פשוטין עביד, דאי בדיומדין מאריך - הא מחיצה היא) !
ואם איתא, 'זו מחיצה וזו מחיצה' מיבעי ליה!?
הכי קאמר: זו תורת מחיצה עליה, ופרצותיה בעשר (ופירצתה אוסרת ביותר מעשר), **ואלו תורת פסין עליהן, ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושליש** (ויש שלש עשרה אמה בין הארכה להארכה; הילכך, ביותר מבית סאתים - לא מיתכשר) .

בעא מיניה אביי מרבה: תל המתלקט עשרה (טפחים) מתוך ארבע (אמות): תל משופע אבל מדרונו זקוף: קודם שימשך ארבע אמות - עלה ונתלקט גובהו לעשרה טפחים, וקיימא לן ב'הזורק' במסכת שבת (ק,א) דלענין שבת הוי רשות היחיד; הכא מאי? : **נידון משום דיומד או אינו נידון משום דיומד** (אי קאי במקום אחד מן הדיומדין - מי הוי כדיומד או לא) ?
(וליהכי נקט **מחוק אלבע**: שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מארבע אמות, ואפילו עלה גובהו לשפוע לעשר אמות - ארעא סמיכתא היא) .

אמר ליה: תניתוה [תוספתא עירובין [ליברמן] פ"א מ"ב] :
'רבי שמעון בן אלעזר אומר: היתה שם אבן מרובעת (אמה על אמה) - **רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן** (ואינה מחוסרת אלא חלוקה: שינטל עובי שבינתיים ותיעשה כמדוב, דופן לכאן ודופן לכאן) - **נידון משום דיומד, ואם לאו - אינו נידון משום דיומד;**
רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: היתה שם אבן עגולה (מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליטת עיגול ולהשוות אמצעה לפיאותיה ותהא מרובעת - ועדיין היא מחוסרת חלוקה) - **רואין כל שאילו תחלק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן - נידון משום דיומד, ואם לאו - אינו נידון משום דיומד;**

- **במאי קא מיפלגי?**
מר סבר חד 'רואין' אמרינן תרי 'רואין' לא אמרינן, ומר (לרבי ישמעאל) סבר אפילו תרי 'רואין' נמי אמרינן (ותל נמי כאבן עגולה דמי; לתנא קמא לא אמרינן תרי 'רואין') .

בעא מיניה אביי מרבה: חיצת הקנים (שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד) : **קנה קנה פחות משלשה - נידון משום דיומד או לאו?**
אמר ליהף תניתוה: 'היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד' מאי לאו קנה קנה פחות משלשה?
לא! גודריתא דקני (קנים מחוברין הרבה בעץ אחד סמוך לארץ, ומלמעלה הן מתפרשין) .
אי הכי - היינו אילן!

ואלא מאי, קנה קנה פחות משלשה? היינו גדר! אלא מאי אית לך למימר? תרי גווני גדר? הכא נמי תרי גווני אילן (אשמעינן אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויחלק, ואשמעינן האי אף על גב דליכא למימר הכי - שרי: הואיל ותחתיו אחד - הוא כדיומד, אבל קנה פחות משלשה - לא) .

איכא דאמרי: גודריתא דקני קא מיבעיא ליה: גודריתא דקני מאי?
אמר ליה: תניתוה 'היה שם גדר או אילן או חיצת הקנים נידון משום דיומד' מאי לאו גודריתא דקני (ושמע מינה דאף על גב דאין עוביו ארבעה בגובה עשרה - אמרינן 'רואין') ?

לא! קנה קנה פחות משלשה (דעשוי כדיומד ממש, ובלא 'רואין' איכא תיקון מעליא) .
אי הכי היינו גדר!?
ואלא מאי, גודריתא דקני? היינו אילן! אלא מאי אית לך למימר?

(עירובין כ, א)

תרי גווני אילן? הכא נמי תרי גווני גדר!

בעא מיניה אביי מרבה: חצר שראשה נכנס לבין הפסין - מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה?
אמר ליה: מותר (דהא ליכא דיוורין בין הפסין דליסרו עלייהו: דליהוי 'מוציא מרשותו לרשות חבירו') .

שתיים מאי (שתיים זו אצל זו, ומחיצה ביניהן, ושתייהן ראשן בין הפסין) ?
אמר ליה: אסור (לטלטל מתוכן לבין הפסין) . (- כדמפרש טעמא רב הונא:)
אמר רב הונא: שתיים אסורין - ואפילו עירבו (דרך הפתח שבמחיצה שביניהן, דהשתא חדא נינהו ולא אסרן אהדדי - אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין) : **גזירה שמא יאמרו 'עירוב מועיל לבין הפסין** (לשתף חצירות יחד) ' (שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין

הפסין - לא ידע דיש פתח ביניהן, וסבר: האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד, שאסור להוציא למבוי אלא אם כן נשתתפו - הכי נמי משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר מבוי, ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין, וההוא - ודאי לא מהני: דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות - במבוי סתום תקון, ואורכו יותר על רחבו, וזה - מפולש לארבעה צדדין).

רבא אמר: עירובו מותר (דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן, וחד רשותא הוא - דלא אסרן אהדדי; להך גזירה לא חיישינן).

אמר ליה אביי לרבא: תניא דמסייע לך: 'חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה, אבל שתיים אסור; כמה דכריס אמורים? - שלא עירבו, אבל עירבו - מותרין'.

לימא תיהוי תיובתא דרב הונא?

אמר לך רב הונא: התם - דהדרן וערבן (שנפרצה ביניהן פירצה גדולה בסופה

[קרוב לרשות הרבים לפי הריטב"א], שגלוי לכל שרשות אחת היא [בדפוס וילנא יש במקום זה

שרטוט]).

בעא מיניה אביי מרבה: **יבשו** מים בשבת - מהו (לטלטל בין הפסין? מי אמרין 'שבת, הואיל והותרה - הותרה? או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים, והרי יבשו - ואסור? - ואכל פסי ביראות קאי)?

אמר ליה: כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים (כלומר: כלום הותרה מחיצה כזו אלא משום מים)? מים אין כאן - מחיצה אין כאן.

בעי רבין: יבשו מים בשבת (וחזור) ובאו (גשמים) בשבת (בו ביום) - מהו (מי אמרין: חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן)?

אמר ליה אביי: יבשו בשבת לא תיבעי לך, דבעי מיניה דמר (מיניה דרבה, שהיה רבו) ופשיט לי דאסיר; באו - נמי לא תיבעי לך (ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי - דמותר), דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת, (דהא קיימא לן) ותניא: 'כל מחיצה העשויה בשבת - בין כשוגג בין כמזיד, בין כאונס בין כדעון - שמה מחיצה'.

ולאו איתמר עלה 'אמר רב נחמן: לא שנו (דשמה מחיצה) אלא לזרוק (שהזרוק מרשות הרבים לתוכה - חייב, דמדאורייתא ודאי מחיצה היא), אבל לטלטל - לא (דרבנן גזור עליה)?

כי איתמר דרב נחמן - אמזיד איתמר (וקנסא קנסוה [שלא לטלטל בתוכה]; אבל שוגג - מותר, והא דנעשית מאליה - כל שכן דמותר).

אמר רבי אלעזר: הזורק (מרשות הרבים) לבין פסי הביראות (לבין הפסין של ביראות) - חייב (חטאת, דרשות היחיד מעלייתא הוא).

פשיטא! אי לאו מחיצה (מדאורייתא) היא (לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה) - היכי משתרי ליה למלאות (ולהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים משום דוחק)? לא, צריכא דעבד כעין פסי ביראות ברשות הרבים (ואין שם בור), וזרק לתוכה - חייב.

הא נמי פשיטא: אי לאו דבעלמא מחיצה היא - גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי?

לא, צריכא: אף על גב דקא בקעי בה רבים. ומאי קא משמע לן - דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא? הא אמר רבי אלעזר חדא זימנא, דתנן: 'רבי יהודה אומר: אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן (שאין שם דרך אלא בין הפסין) - יסלקנה לצדדין (דאתי דריסת רבים ומבטלי מחיצות); וחכמים אומרים: אינו צריך'; רבי יוחנן ורבי אלעזר, דאמרי תרווייהו: כאן הודיעך כחן של מחיצות (כאן הודיעוך חכמים כמה גדול כחן של מחיצות, דלא מיבטלי משום בקיעת רבים)?! אי מהתם - הוה אמינא 'כאן - ולא סבירא ליה', קא משמע לן כאן וסבירא ליה.

ולימא הא ולא בעי הך?

חדא מכלל חבירתה איתמר.

מותר להקריב לבאר [ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה] (פרישנא לה לכולה מתניתין בריש פירקין):

תנן התם [עירובין פ"י מ"ו]: 'לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד, ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים, אלא אם כן מכניס

ראשו ורובו למקום שהוא שותה (דחיישנין שמא ימשך גופו למקום רגליו, ויוציא הכלי עמו),

(עירובין כ, ב)

וכן כגת (מפרש בפרק בתרא (עירובין צט, ב) לענין מעשר: דכל כמה שהוא בגת - שותין בלא מעשר על הגת, אבל להוציא מן הגת - שתיית קבע הוא, ועל הגת - אפילו מוזגו בחמין דהויא לה קבע - לא חשיב ליה קבע התם); **גבי אדם הא אמר דבעי ראשו ורובו, גבי פרה** (המשקה בהמתו ברשות היחיד, והיא עומדת ברשות הרבים) **מי בעינן לה ראשה ורובה או לא?** כל היכא דקא נקיט מנא (שהיא שותה בו) ולא נקיט לה (ולא נקיט לצוארה באפסר, שלא תוכל לעקם ראשה בחוץ) - לא תיבעי לך, דבעי ראשה ורובה מלגיו (דודאי חיישנין שמא תעקם את ראשה, ותוליך את הכלי אחריה); **כי תבעי לך היכא דנקיט מנא ונקיט לה - מאי?**

אמר ליה: תניתיה: 'וכלבד שתהא הפרה ראשה ורובה מכפנים ושותה'; מאי? לאו דנקיט לה ונקיט מנא?

לא, דנקיט מנא ולא נקיט לה.

וכי נקיט מנא ולא נקיט לה - מי שרי (וכי לא נקיט לה מי שרי לאחוז הכלי בפסי ביראות, ואף על גב דעשוין כתיקנן: שהפרה ראשה ורובה בפנים) **? והתניא: 'לא ימלא אדם מים ויתן כשבת לפני כהמתו** (ויאחוז הכלי בידו בעוד שהיא שותה), **אכל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה'!** (ולקמן בברייתא בשמעתין היא, גבי פסי ביראות, ועל כרחך בדלא נקיט לה הוא: דאי נקיט לה הוא ואפילו הכי אסור - למה הוצרכו ראשה ורובה בפנים? אלא פשיטא בדלא נקיט לה, ומתניתין דשרי - בדנקיט לה, וקתני: 'ראשה ורובה מבפנים';)

הא אתמר עלה 'אמר אביי: הכא - באבוס העומד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה, וראשו אחד נכנס לבין הפסין: גזרה דילמא חזי ליה לאבוס דמקלקל, ואתי לתקוניה, ודרא ליה לדוולא בהדיה [ולוקח את הדלי אתו], **וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.** (כלומר: כי בעינן ראשה ורובה - בדלא נקיט לה, וכי הוי ראשה ורובה - שרי; וברייתא דקתני 'לא ימלא ויתן הוא עצמו לבהמתו' - הא תרצה אביי לקמן דלאן בבהמה העומדת ברשות הרבים וראשה ורובה בין הפסין עסקינן, אלא בבהמה העומדת בבית, וחלונות פתוחות לה לרשות הרבים, ואיבוס מתוקן לה לפנייה ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה - דהוי רשות היחיד, ונותן לה שם תבן ומספוא מרשות היחיד, וראש האיבוס נכנס לבין הפסין, ואשמעינן דלא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבוס וילך דרך רשות הרבים ויטלטל הדלי על האיבוס לפני בהמה; ואף על גב דקיימא לן 'עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד' ב'המוצא תפילין' (עירובין צה, ב) - הכא אסור, דילמא כי בעי לאנוחי דלי על ראש האיבוס, חזי ליה לאיבוס דמקלקל בראשו שברשות הרבים, ומינשי, ודרי ליה לדווליה בהדיה, ואזיל לתקוניה, וקא מפיק מבין הפסין לרשות הרבים! הלכך לא יניחנו ויטלטלנו, אלא שופך על האיבוס והמים הולכין עד הבהמה מאליהן.)

וכי האי גוונא (כי עקר מרשות היחיד אדעתא לאנוחיה ברשות היחיד, ואינשי ואפקיה לרשות הרבים) **מי מיחייב** (מדאורייתא, דליגזור רבנן בדלא אפקיה, משום דלא ליתי להכי)? **והאמר רב ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: 'המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן - פטור, שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך** (ובשבת - מלאכת מחשבת אסרה תורה: שנתכוין לכך אלא ששגג בשבת: כסבור שהיום חול, או מלאכה זו מותרת; אבל כי לא נתכוין - פטור מחטאת) **' (וכיון דאי נמי אתי לידי כך ליכא חיובא דאורייתא - לא איבעי לן למיגזור היתירא משום הא)?**

אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל (לדוולא) מרשות הרבים לרשות היחיד (לאיבוס לבתר דתקניה, וקא עקר ליה מרשות הרבים אדעתא לאנוחי ברשות היחיד).

איכא דאמרי: גבי אדם - הא קאמרינן דסגי ליה בראשו ורובו; גבי פרה מי סגי לה בראשה ורובה או לא? **היכא דנקיט מנא ונקיט לה לא תיבעי לך דסגי לה בראשה ורובה** (דהא מתניתין היא בדנקיט מנא, דאי לאו דנקיט מנא קמיה - למה הצריכו ראשה ורובה בפנים?), **אלא כי תיבעי לך דנקיט מנא ולא נקיט לה** (אבל הא מספקא לן: דדילמא מתניתין בדנקיט לה הוא) **- מאי?**

אמר ליה: תניתיה: 'וכלבד שתהא פרה ראשה ורובה מכפנים ושותה'; מאי? לאו דנקיט מנא ולא נקיט לה!

לא דנקיט מנא ונקיט לה; והכי נמי מסתברא דאי נקיט מנא ולא נקיט לה - מי שרי? והתניא: 'לא ימלא אדם מים ויתן לפני כהמתו, אכל ממלא ושופך והיא שותה מאיליה'!

הא - איתמר עלה 'אמר אביי: הכא באבוס העומד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין, דזמנין דחזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקוניה ודרי ליה לדוולא בהדיה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.

וכי האי גוונא מי מיחייב? והאמר רב ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: 'המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן - פטור, שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך'! אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל ליה מרשות הרבים לרשות היחיד.

תא שמע: 'גמל שראשו ורובו מבפנים - אובסין אותו מבפנים' (מפרש בפרק 'מי שהחשיך' (שבת קנה, ב) שתוחב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה - יותר מכדי אכילתה, עד שנעשה כאיבוס במעיה - כשיוציא למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל) 'והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמיה' (שאם אינו אווז בצוארו - אינו יכול לתחוב), וקא בעינן ראשה ורובה (ותיפשוט בעיה קמייחא דלישנא קמא)! ? אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת: שאני גמל, הואיל וצוארו ארוך.

תא שמע: 'בהמה שראשה ורובה בפנים - אובסין אותה מבפנים' והא אבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה, וקא בעינן ראשו ורובו?! מאי 'בהמה' נמי דקתני? - גמל. והתניא 'בהמה' והתניא 'גמל'? מיד די גבי הדדי תניא? (דתנא בהמה לא תנא גמל, ומאי 'בהמה' - גמל). תניא נמי הכי ('איתמר נמי' - לא גרסינן): 'ד"א אוסר בגמל הואיל וצוארו ארוך' (ואף על גב דרוב גופו מבפנים, אם יתקפנו ויעקר - צוארו יגיע עד רשות הרבים) '.

אמר רבי יצחק בר אדא: לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד. והתניא 'לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד'? מאי 'בהמה'? - בהמת עולי רגלים, אבל אדם (אפילו עולי רגלים) - (לא הותר לדלות ולשתות, שיכול ליכנס לפניו ולשתות)

(עירובין כא, א)

מטפס ועולה מטפס ויורד (אוחז בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא; מטפס - קרפ"ר בלעז) '.

איני! והאמר רב יצחק אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד, ואי לבהמה - מה לי חיים מה לי מכוונסין? בעינן מיד די דחזי לאדם (כיון דמים משוי להו מחיצה - בעינן מים חשובין) .

גופא: 'לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד, אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד, ואם היו רחבין' (ואינו יכול לטפס) - אפילו לאדם נמי (מותר לו למלאות ולשתות); ולא ימלא אדם מים ויתן לפניו בהמתו (הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניו), אבל ממלא הוא ושופך לפניו בהמה ושותה מאליה '.

מתקיף לה רב ענן: אם כן מה הועילו פסי ביראות? 'מה הועילו' (בתמיהה)? למלאות מהן (הרי הועילו למלאות מן הבור, שהוא רשות היחיד) !

אלא: מה הועיל 'ראשה ורובה של פרה'? אמר אביי: הכא במאי עסקינן? - באיבוס העומד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין וכו'.

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: אין בורגנין בבבל (דאמר ב'כיצד מעברין' (עירובין נה, ב): אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך שבעים אמה ושירים - מתעברין עמה, ומודדין תחום העיר משם ולהלן; ומה הן 'בורגנין' - סוכות שעושין שומרי העיר, ואינו דבר קבוע) ולא פסי ביראות בחוצה לארץ (בשאר ארצות לבד מבבל): (וקאמר רבי ירמיה): בורגנין בבבל לא (כלומר: ואין מתעברין עם העיר) - דשכיחי בידקי (דבבבל איכא בידקי דמיה ושטפי להו, הלכך לא חשיבי מיד); פסי ביראות בחו"ל לא - דלא שכיחי מתיבתא (להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה, ופסי ביראות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולכיוצא בהן, שהולכין לדבר מצוה), אבל איפכא עבדינן.

איכא דאמרי: אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: אין בורגנין ופסי ביראות לא בבבל ולא בחו"ל; בורגנין בבבל לא - דשכיחי בידקי; בחוצה לארץ נמי לא - דשכיחי גנבי (דגנבי להו, הלכך לא חשיבי להיות בתים); פסי ביראות בבבל לא - דשכיחי מיה (ולא הותרו פסי ביראות אלא למקום שצריכין

מי גשמים לכנסן ולשתות מהן, דאיכא דוחק) ; בחוץ לארץ נמי לא - דלא שכיח מתיבתא .
 אמר ליה רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא :
 אמרי אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרוסי בשבתא
 (שמעתי שאומרים עליכם שאתם באין מברנש לבי כנישתא דדניאל בשבת! מקום היה בבבל ששם היה
 מתפלל דניאל, דכתיב [דניאל ו, יא] וכוין פתיחן ליה בעיליתיה) ; אמאי סמכיתו אבורגנין (שיש
 בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה) ? הא אמר אבוא דאבוא משמיה דרב 'אין
 בורגנין כבבל' ?
 נפק ואחוי ליה הנהו מתוותא (עיירות חריבות, ונשארו שם מחיצות מן הבתים)
 (ואמרינן התם בפרק 'כיצד מעברין' (עירובין נה, ב): *נפש שלא נפרצה* - דהיינו מצבת קבר - *מתעברת עם העיר*,
 ואף על פי שאינה בית ממש) דמבלען בשבעים אמה ושיריים (שירים = שני שלישי אמה)
 (שבעים אמה ושירים הוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן, כדאמרינן לקמן (עירובין פ"ה מ"ב, דף נ"א): *זותנין
 קרפף לעיר* ; דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר - הוי עיר) .

אמר רב חסדא : דריש מרי בר מר : מאי דכתיב (תהלים קיט, יג) *לכל תכלה ראיתי
 קץ רחבה מצותך מאד* - דבר זה אמרו דוד ולא פירשו, אמרו איוב ולא
 פירשו, אמרו יחזקאל ולא פירשו, עד שבא זכריה בן עדו ופירשו :
 אמרו דוד ולא פירשו - דכתיב (תהלים קיט, יג) *לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד*
 (דסוף כל דבר יש קץ, למצוא סופו, אבל מצותך רחבה מאד, ואין קץ לתכלה שלה) ;
 אמרו איוב ולא פירשו (איזהו קץ שיעורה) - דכתיב (איוב יא,) *ארוכה מארץ מדה
 ורחבה מניס* ;
 אמרו יחזקאל ולא פירשו - דכתיב (יחזקאל ב,) *ויפרש אותה לפני* (מגילת תורה שבעל
 פה הראהו) *והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי* ; 'קינים' - זו
 פורענותן של צדיקים בעולם הזה, וכן הוא אומר (דקנין לשון פורענות
 הוא) : (יחזקאל לב, טז) *קינה היא וקוננוה* [בנות הגוים תקוננה אותה על מצרים ועל כל המונה תקוננה אותה
 נאם ה' אלקים] ; 'והגה' (לשון שמחה) זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא ,
 וכן הוא אומר : (תהלים צב, ד) *[עלי עשור ועלי נבל] עלי הגיון בכנור* ; 'והי' זו היא
 פורענותן של רשעים לעתיד לבא, וכן הוא אומר (יחזקאל ז, כב) *הוה על הוה
 תבוא* [ושמעה אל שמועה תהיה ובקשו חזון מנביא ותורה תאבד מכהן ועצה מזקנים] , עד שבא זכריה
 בן עדו ופירשו, דכתיב (זכריה ה, ב) *ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה
 עפה ארכה עשרים באמה* (אמה של הקדוש ברוך הוא) *ורחבה עשר באמה* (כשהיא עפה, היינו
 כפולה) - וכי פשט לה (לכפילתה) הויה לה עשרין בעשרין - וכתוב
 'היא כתובה פנים ואחור' וכי קלפת לה (דתשים קליפה זו בראש חבירתה, שיהא כל כתובה
 מצד אחד) כמה הויה לה ? - ארבעין (אורך, ברוחב) בעשרין, וכתוב (ישעיהו
 מ"ב) *מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן* [וכל בשלש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים] -
 נמצא כל העולם כולו אחד משלש אלפים ומאתים בתורה (ושמים בזרת תכן
 - מדת עולם חצי אמה על חצי אמה, צא וחשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה, ותמצא שלש אלפים
 ומאתים; כיצד: עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה - הרי כאן ארבעים רצועות, וכל אחת
 ארבעים אמה לאורכה של מגילה - הרי אלף ושש מאות אמה אורך, שהן שלש אלפים ומאתים זרתות) .
 [זרת = רוחב יד הפרושה מקצה האצבי הקטנה עד קצה האגודל; זרת ארכו] [שמות כח, טז];
 ומרחק זה הוא מחצית המרחק בין קצה האצבע האמצעית לבין המרפק = האמה.]
 ואמר רב חסדא : דריש מרי בר מר : מאי דכתיב (ירמיהו כד, א) *[הראני ה'] והנה שני
 דודאי תאנים* (סירות נחושת מלאות תאנים) *מועדים* (מוכנים) *לפני היכל ה'* [אחרי הגלות נבוכדראצר
 מלך בבל את יכניהו בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר מירושלם ויבאם בבל] ; הדוד
 האחד - תאנים טובות מאד, כתאני

(עירובין כא, ב)

הבכורות (תאנים חשובות הממהרות להתבשל), והדוד האחד תאנים רעות מאד
 אשר לא תאכלנה מרוע; תאנים הטובות - אלו צדיקים גמורים;
 תאנים הרעות - אלו רשעים גמורים; ושמא תאמר אבד סברם ובטל
 סיכויים? תלמוד לומר: (שיר השירים ז, ט) *הדודאים נתנו ריח* [ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם
 ישנים דודי צפנתי לך] : אלו ואלו עתידין שיתנו ריח.

דרש רבא : מאי דכתיב 'הדודאים נתנו ריח' ? - אלו בחורי ישראל שלא
 טעמו טעם חטא ; 'ועל פתחינו כל מגדים' - אלו בנות ישראל שמגידות
 פתחיהן לבעליהן (כשרואה דם אומרת לבעלה, ויפרוש הימנה) ;
 לשון אחר : שאוגדות פתחיהן לבעליהן (קושרות פתחן לצורך בעליהן: שאינן נבעלות
 לאחרים, 'אוגדות' - לשון אגודה) ;

'חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך' - אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבונו של עולם! הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתי (חדשים - דברי סופרים; גם ישנים - דברי תורה; דודי צפנתי - ושמרתי כל אלה לך, לשמך). אמר ליה רב חסדא לההוא מדרבנן דהוה קא מסדר אגדתא קמיה: מי שמיע לך 'חדשים גם ישנים' מהו? אמר ליה: אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות. אמר ליה: וכי תורה פעמים פעמים ניתנה (שתהא זו חדשה וזו ישנה)? אלא הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים (דברי סופרים - חדשים, שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג).

דרש רבא: מאי דכתיב (קהלת יב,ב) ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה [אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר]? (ויותר מהמה וכו') - לעיל מיניה (קהלת יב,יא) כתיב דברי חכמים כדובנות - אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה, שנחלקו בה חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו, כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד - זה משה; וכתיב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב, שהוא עיקר; בני - הזהר באלו שבעל פה, שגם הם עיקר, אלא לכך לא נכתבו - שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה) - בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה, שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה (יש בהן שאין בהם חיוב מיתה), ודברי סופרים - כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה (אבל דברי סופרים - חייבין מיתה על כולן, כדכתיב (קהלת יח) ופורץ גדר ישכנו נחש); שמא תאמר 'אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו'? אמר קרא: 'עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר'. אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא: מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים - נידון בצואה רותחת. מתקיף לה רבא: מי כתיב 'לעג'? - 'להג' כתיב (ולהג הרבה: המלעיג עליהן - ביגיעות בשר נידון), אלא כל ההוגה בהן (בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה) טועם טעם (מוצא בהן טעם) בשר.

תנו רבנן: 'מעשה כרכי עקיבא שהיה חבוש בכית האסורין והיה רבי יהושע הגרסי (שם מקום, לשון אחר: שהיה טוחן גריסים) משרתו; ככל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה; יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו: היום מימך מרוביך, שמא לחתור בית האסורין אתה צריך? שפק חציין ונתן לו חציין; כשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו: יהושע! אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך (שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי)? סח לו כל אותו המאורע, אמר לו: תן לי מים שאטול ידי. אמר לו: לשתות אין מגיעין, ליטול ידיך מגיעין? אמר לו: מה אעשה שחייבים עליהן מיתה! מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי. אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו; כששמעו חכמים בדבר - אמרו: מה בזקנותו כך - בילדותו (שהיה יכול לקבל טורח ועינוי) על אחת כמה וכמה; ומה בכית האסורין כך - שלא בכית האסורין על אחת כמה וכמה'.

אמר רב יהודה אמר שמואל: בשעה שתיקן שלמה עירובין (שלמה תיקן עירובי חצירות וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו, לעשות סייג והרחבה לאיסור תורה, שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד, והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים [קהלת יב,ט] - שעשה אזנים לתורה, כאזני כלי שאוחזין אותו בס) ונטילת ידיים (לעשות סייג לטהרות) - יצתה בת קול ואמרה: (משלי כג,טו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ואומר (משלי כז,יא) חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר.

דרש רבא: מאי דכתיב (שיר השירים ז,יב-יג) לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים [פסוק יג] נשכימה לכרמים נראה אם פרוחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך: 'לכה דודי נצא השדה' - אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם! אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר (כרכים - מקום שווקים הן, וישבו גדול, ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם - לפיכך גזל ועריות נוהג בהן); 'נצא השדה' (בני בגא ועובד אדמה, ועוסקין בתורה מתוך דוחק) - בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק, 'נלינה בכפרים' - אל תקרי בכפרים אלא בכופרים: בא ואראך <אותם> {זרעו של עשו} שהשפעת להן טובה והן כפרו בך! 'נשכימה לכרמים' -

אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות; 'נראה אם פרח הגפן' - אלו בעלי מקרא; 'פתח הסמדר' אלו בעלי משנה (סמדר - גדול מפרח, כך משנה מפורשת יותר מן המקרא); 'הנצו הרמונים' (גדלו כל צרכו, וכבר הנך גדל סביבותיו, כעין שומר שיש לאגוזים קטנים) - אלו בעלי גמרא; 'שם אתן את דודי לך' אראך כבודי וגודלי, שבת בני ובנותי.

אמר רב המנונא: מאי דכתיב (מלכים א' ח"ב) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף? (משל = טעם) - מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים

דרש רבא מאי דכתיב (קהלת י"ב, ט) ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה? - 'לימד דעת את העם' - דאגמריה בסימני טעמים (קבע לה מסורת וסימנין, בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה), ואסברה במאי דדמי ליה;

'ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה' - אמר עולא אמר רבי אליעזר: בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים, עד שבא שלמה ועשה לה אזנים (שתיקן עירובין וידים, וגזר על השניות לעריות, כדמפרש ביבמות (כ"א, א), ועל ידי כך אוזנין ישראל במצות: שנתרחקו מן העבירה, כדרך שנוח לאחזר בכלי שיש לו בית יד משאין לו); 'קווצותיו תלתלים' - אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות; 'שחורות כעורב' במי אתה מוצאן במי

(עירובין כ"ב, א) שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש ('שחורות' לשון שחרית, 'כעורב' - לשון ערבית); רבה אמר: במי שמשחיר פניו עליהן כעורב; רבא אמר: במי שמשכים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב (כדכתיב (תהלים קמ"ט) [נותן לבהמה לחמה] לבני עורב אשר יקראו, והקדוש ברוך הוא מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן), כי הא: דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב; אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו? אמר לה: מי שלימו קורמי (ירקות, לישראל אחרינא: גמי לח) באגמא [באחו], בשדה] (כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה, וטחני ליה, ועבדי ריפתא; באל"ף ב"ת דר' מכיר מצאתיו)!

(דברים ז', י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו [לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו] - אמר רבי יהושע בן לוי: אילמלא מקרא כתוב - אי אפשר לאומרו: כביכול (אל פניו - של הקדוש ברוך הוא): כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו, 'לא יאחר לשונאו' אמר רבי אילא: לשונאיו - הוא דלא יאחר, אבל יאחר לצדיקים גמורים, והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (דברים ז', יא) [ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים] אשר אנכי מצוך היום לעשותם - 'היום לעשותם' - ולא למחר לעשותם (שלאחר מיתה לעתיד לבוא, אם בא לקיים מצות - אינו מועיל, דמי שטרח בערב שבת - יאכל בשבת, כדאמר במסכת עבודה זרה), 'היום לעשותם', למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב (שמות לד', י) [ויעברו על פניו ויקראו ה' אל רחום וחנון] ארך אפים [ורב חסד ואמת]? 'ארך אף' מבעי ליה (אפים - משמע: פנים, בין שוחקות בין זעומות) ! אלא ארך אפים לצדיקים, ארך אפים לרשעים (אפים שוחקות מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד לבא, ואפים זעומות מאריך לרשעים, ומאחר פורענותם לעולם הבא).

רבי יהודה אומר עד בית סאתים [אמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרפף, אבל אם היה דיר או סחר או מוקצה או חצר - אפילו בית חמשת כורין אפילו בית עשרה כורין מותר, ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין];

איבעיא להו: בור ופסין (רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות) קאמר? או דילמא בור ולא פסין קאמר (או דילמא בור לחודיה שרי בבית סאתים, לבד הרחקת שתי אמות)? : אדם נותן עיניו בבורו (ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר - מן הבור הוא למד, והרי אינו אלא בית סאתים, הלכך: אף על פי שהוקף יותר על כן - לא אתו למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא, שלא הוקף לדירה) ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפף? או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו (ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר - מן המחיצה ילמוד, הלכך: אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים, אי שרית הכא) וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף?

תא שמע [תוספתא עירובין פ"א מ"ג [ליברמן]] :

'כמה הן מקורבין? - כדי ראשה ורובה של פרה; וכמה הן מרוחקין? - אפילו כור אפילו כוריים; רבי יהודה אומר: בית סאתים מותר, יתר מבית סאתים - אסור; אמרו לרבי יהודה: אי אתה מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר - אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר? אמר להם: זו מחיצה ואלו פסין; רבי שמעון בן אלעזר אומר: כור - בית סאתים אבית סאתים מותר, ולא אמרו להרחיק (ההיקף לבד בית סאתים של רוח הבור) אלא כדי ראשה ורובה של פרה (שתי אמות)';

הא מדקאמר רבי שמעון בן אלעזר בור ולא פסין - מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר!

ולא היא: רבי יהודה - בור בלא פסין קאמר.

אי הכי - היינו דרבי שמעון בן אלעזר?

איכא בינייהו אריך וקטין (מאה על חמישים, דהו סאתים, כחצר המשכן; לרבי יהודה, אף על פי שאינו מרובע - מותר, ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים; ולרבי שמעון בעינן מרובע, כדאמר בהדיא: בית סאתים על בית סאתים, דהוי שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, כדאמר בהאי פירקין (עירובין כ"ג, א), קטין = קצר ברחבו).

'כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל אויר שתשישו לדירה (לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד), כגון: דיר, וסהר, מוקצה, וחצר - אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים - מותר; וכל דירה (שהיא מכוסה בגג) שתשישה לאויר (והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה), כגון בורגנין שבשדות: בית סאתים מותר, יתר מבית סאתים אסור.'

משנה:

רבי יהודה אומר: אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין; וחכמים אומרים: אינו צריך.

גמרא:

רבי יוחנן ורבי אלעזר, דאמרי תרווייהו: כאן הודיעך כוחן של מחיצות.

'כאן' - וסבירא ליה? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: 'ירושלים, אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה - חייבין עליה משום רשות הרבים' (אלמא: אתו רבים ומבטלי מחיצה)!! אלא 'כאן' - ולא סבירא ליה.

ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה, ורמי דרבנן אדרבנן, דתניא [תוספתא עירובין פ"ז מ"ג [ליברמן]]: 'יתר על כן אמר רבי יהודה: מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע; אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך'; קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן!!

דרבח יהודה אדרבי יהודה לא קשיא: התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא; דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא: הכא איכא שם ארבע מחיצות (שתי אמות היקף דופן לכל רוח), התם ליכא שם ארבע מחיצות.

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים!

יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא; אמר ליה אביי לרב דימי: מאי טעמא?

(עירובין כ"ב, ב)

אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור (סלע הר גבוה סביב לעלות בו לארץ ישראל, והוא גבוה עשרה טפחים) מהך גיסא ומחתנא דגדר (מורד חריץ עמוק עשרה טפחים ורחב ארבעה סביב ארץ ישראל) מהך גיסא (והוי לה מחיצה, ונהי דאסור לסלטולי מדרבנן - מיהו לאו רשות הרבים דאורייתא היא לאחיובי עליה) - בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת [חדקל] מהאי גיסא!! דכולא עלמא נמי מקיף אוקיינוס?

דילמא מעלות ומורדות קאמרת (שאין חייבין עליהם משום רשות הרבים, דלא ניחא דריסה דידהו, ולא הוי רשות הרבים) ?

אמר ליה: קרקפנא (בעל הגולגולת, כלומר: אדם חשוב) ! חזיתיה לרישך בי עמודי (של בית מדרש של רבי יוחנן) כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא. איתמר נמי: כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעלות ומורדות שבארץ ישראל - אין חייבין עליהן משום רשות הרבים, לפי שאין כדגלי מדבר (דארץ חלקה היתה, שהענן משה אותה) .

בעא מיניה רחבה מרבא: תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, ורבים בוקעין בו - חייבין עליו משום רשות הרבים? או אין חייבין עליו?

אליבא דרבנן לא תיבעי לך; השתא: ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן! כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה, מאי? :

התם הוא - דניחא תשמישתיה, הכא הוא דלא ניחא תשמישתיה - לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא? או דילמא לא שנא? אמר ליה: חייבין .

ואפילו עולין לו בחבל? (בעיא היא, ורחבה קאמר לה;) אמר ליה: אין .

ואפילו במעלות בית מרון? (מעלות בית מרון - זקופין מאד, ומעלה קצרה, ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד, כדאמרינן בראש השנה (י"א): 'כבני מרון' - כמעלות בית מרון) אמר ליה: אין .

איתיביה: 'חצר שהרבים נכנסין לה בזו' (דרך פתחים או פרצות של עשר) ויוצאין בזו - רשות הרבים לטומאה ורשות היחיד לשבת; מני? : אילימא רבנן, השתא: ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא - הכא, דלא ניחא תשמישתיה (לרבים לדריסה: שהפתחין קצוין, וגידודין יש באסקופה, ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות) - לא כל שכן! אלא - לאו רבי יהודה היא (ואשמעינן דהיכא דלא ניחא תשמישתיה - מודי) ! לא! לעולם רבנן, ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה .

תא שמע: 'מבואות המפולשות בבורות כשיחין ובמערות = רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה' .

'בבורות' ? סלקא דעתך (היכי הוי מבוי בתוך הבור) ?

אלא 'לבורות' (שיש בור בראשו אחד, ובשפה אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין) . 'רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה' - מני? : אילימא רבנן, השתא: ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה, הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן! אלא - לאו רבי יהודה היא? !

לא! לעולם רבנן, ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה. תא שמע: 'שבילי בית גילגול' (מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל) וכיוצא בהן = רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה; ואיזהו שבילי בית גילגול? אמרי דבי רבי ינאי: כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וידוץ לפני סדיוט; מני? : אילימא רבנן, השתא: ומה התם דניחא תשמישתא אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא, דלא ניחא תשמישתא לא כל שכן! אלא לאו רבי יהודה היא! !

אמר ליה: שבילי בית גילגול קאמרת? יהושע אוהב ישראל היה, עמד ותיקן להם דרכים, וסרטיא - כל היכא דניחא תשמישתא - מסרה לרבים; כל היכא דלא ניחא תשמישתא - מסרה ליחיד (ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן, וכי אמינא לך דחייבין - בשאר ארצות קאמינא) .

משנה :

אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד - עושין להן פסין (בור הרבים, אי פסקי מיא - מדכרי אהדדי; באר היחיד - נמי שרי, דהא לא פסקי מיא), אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים - דברי רבי עקיבא;

רבי יהודה בן בבא אומר: אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד (דאיכא תרתי למעליותא), ולשאר עושין חגורה (היקף של חבלים) גבוה עשרה טפחים.

(עירובין כג, א)

גמרא:

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה בן בבא.

ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד.

וצריכא: דאי אשמעינן הלכה כרבי יהודה בן בבא, הוה אמינא 'דרבים' - ואפילו מכוונסין (שרי רבי יהודה בן בבא), 'והאי דקתני 'כאל הרבים' - לאפוקי מדרבי עקיבא (דאמר באר היחיד שרי, ואתא איהו למימר: אף על גב דמים חיים ניהו, דרבים - אין יחיד - לא, והכי קאמר: אין עושין פסין אפילו לבאר, אלא של רבים) - קא משמע לן דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים; ואי אשמעינן באר מים - חיים הוה אמינא 'לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד' - קא משמע לן הלכה כרבי יהודה בן בבא.

משנה:

ועוד אמר רבי יהודה בן בבא: הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים - מטלטלין בתוכה, ובלבד שיהא בה שומירה (סוכת שומרין) או בית דירה (ואף על גב דהוקף לדירה - בית סאתים הוא דשרי, טפי לא) או שתהא סמוכה לעיר (דהואיל וקרובה לביתו - דעתו להשתמש בה תמיד, וכהוקף לדירה דמי). רבי יהודה אומר: אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה - מטלטלין בתוכה.

רבי עקיבא אומר: אפילו אין בה אחת מכל אלו - מטלטלין בתוכה, ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים (ולא יותר, ובגמרא פריך: תנא קמא נמי הכי קאמר).

רבי אליעזר אומר: אם היתה ארכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת (אף על גב דמיעט רחבה והוסיף בארכה, ואין בכולה אלא בית סאתים) - אין מטלטלין בתוכה (דמרוכב - הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה).

רבי יוסי אומר: אפילו ארכה פי שנים ברחבה - מטלטלין בתוכה. אמר רבי אלעאי [כ"ק: אלעאי]: שמעתי מרבי אלעזר [כ"ק: אלעזר]: ואפילו היא כבית כור;

וכן שמעתי ממנו: אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו (ולמחר ביטל רשותו לחברו; שהיא [רשותו] אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר) - אסור מלהכניס ולהוציא לו (גירסת רש"י: [מ]ביתו אסור להכניס ולהוציא - לחצר, לצרכו), אבל להם - מותר (להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר);

וכן שמעתי ממנו שיוצאין בערקבלין [כמרוך] בפסח; וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר (לשלשה דברים הללו, אם שמען מפיו) - ולא מצאתי (ובגמרא מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים, וגבי אנשי חצר סברי דאף להם אסור ביתו, אבל מבתיהן לחצר - מותר, ובגמרא מפרש פלוגתייהו, ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא).

גמרא:

מאי תנא (רבי יהודה בן בבא: בגינה וקרפף דלעיל) דקתני 'זעוד' (דמשמע דאמר לעיל בה חומרא אחריתי)? אלימא משום דתנא ליה חדא לחומרא (גבי פסין, דאמר דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים) וקתני אחריתי (והשתא קאמר חומרא אחריתי: דאף על גב דהוקף לדירה - לא שרי טפי מבית סאתים) משום הכי קתני 'זעוד' - והא רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא (דאמר עד בית סאתים - אין, טפי - לא) וקתני אחריתי (והדר תנא אחריתי: יטלקנה לצדידו) ולא קתני 'זעוד' (משום דלאו בחדא מלתא היא, דרישא איירי במדת היקף, וסיפא איירי בביטול מחיצות)?

התם אפסקוה רבנן (דקא תני אמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו') הכא לא אפסקוה רבנן.

וכל היכא דאפסקוה רבנן לא קתני 'זעוד' (אי שיין למימר בה, כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא)? והא רבי אליעזר דסוכה, דאפסקוה רבנן (דתנן במסכת

(סוכה פ"ב מ"ו, דף כז, א) 'רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה' [וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה חוץ מליל יום טוב ראשון של חג בלבד] ועוד אומר רבי אליעזר: מי שלא אכל ליל יום טוב הראשון ישלים ליל יום טוב האחרון', וקתני 'ועוד' (אלמא: משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה ובחשבונן איירי תנא זעוד' אף על גב דאפסקוה, ושמע מינה: האי דלא תנא בדברי יהודה זעוד' - משום דלא דמי הוא, ובדברי יהודה בן בבא למה לי דתני ליה) ! ?

התם (גבי סוכה) במילתיה הוא דאפסקוה (לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות), הכא במילתא אחרייתא אפסקוה (אבל רבי יהודה דמתניתין לא איירי אלא בפסי בידאות בית סאתים, ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר, ולעולם טעמיה משום הפסקה, ולרבי יהודה בן בבא דלא אפסקוה - תנא זעוד').

רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחד מכל אלו - מטלטלין בתוכה:

(עירובין כג, ב)

רבי עקיבא היינו תנא קמא (דאמרו לו: 'לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף, אבל אם היה כו', אלמא: היכא דאיכא בית דירה - אפילו טובא, ובשלא הוקף לדירה - בית סאתים, כרבי עקיבא) ? איכא בינייהו דבר מועט (לקמן מפרש לה), דתניא: 'רבי יהודה אומר: דבר מועט יש על שבעים אמה ושירים, ולא נתנו חכמים כו שיעור; וכמה שיעור סאתים? - כחצר המשכן.' (שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושירים, רבועים: לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים, ולרבי עקיבא - שבעים ושירים על שבעים ושירים, ותו לא, כדקא אמרינן בהדיא: זכמה הן סאתים - כחצר המשכן).

מנא הני מילי (דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת) ?

אמר רב יהודה: דאמר קרא: (שמות כז, יח) אך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים [וקמה חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת]; (מאי 'בחמשים'? הא רוחב חמשים וארכו מאה, דהכי כתיבי במדות הקלעים: וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך [שמות כז, יא], ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה [שמות כז, יב]) - אמרה תורה: טול חמשים (שארכו יתר על רחבו) וסבב חמשים (הנותרים) - דהוו להו שבעים אמות וארבעה טפחים מרובעין, כיצד: עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב, וארכן חמשים, השכב האחת למזרח והאחת למערב [מצד השטח של חמישים על חמישים] - הרי רחבה שבעים וארכה חמשים; עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום - הרי שבעים על שבעים, אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת; טול מן החמשים ארבע חתיכות של עשר על עשר ושים בארבע קרנות - ונתמלאו, נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים, ועשה אותן שלשים רצועות של שני טפחים - (הרי שלשים רצועות, אורך כל אחת ואחת עשר אמה), שכולן הן שלש מאות אמות [לאורך, שני טפחים לרוחבה], תן שבעים לכל רוח - הרי שבעים וארבעה טפחים על שבעים וארבעה טפחים [עם רוחב הפסים הניצבים], אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים; נשארו בידיך עשרים אמה [ברוחב שני טפחים], טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו, ונשארו בידיך שמונה עשר אמה וארבעה טפחים ברוחב טפחיים - והיינו דבר מועט: שאם באת לחלקו ולהקיף בהן אין מגיע התוספת לרוחב שני שלישי אצבע, דהא בעית למעבד מיניה רצועה של מאתים שמונים ושלש אמות וארבעה טפחים אורך להקיף ארבע הרוחות).

פשטיה דקרא (לענין משכן) במאי כתיב ('בחמשים' דקרא, מאי היא) ?

אמר אביי: העמד משכן על שפת חמשים (שכלין שם החמשים של חצר, משנכנסים לה בפתחה של מזרח), כדי שיהא חמשים אמה (של חצר) לפניו (לפני המשכן) ועשרים אמה לכל רוח ורוח (שהמשכן ארכו שלשים, כדכתיב [שמות לו, כג] [ויש את הקרשים למשכן] עשרים קרשים [לפאת נגב תימנה פסוק כה: ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשה עשרים קרשים], ורוחב הקרש אמה וחצי [שמות לו, טז]: עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד], ורחבו של משכן תופש עשר אמות, כדכתיב [שמות כז, כב]: ולירכתי המשכן ימה תעשה [ששה קרשים שהן תשע אמות, ושני קרשים [תעשה] למקצועות [שמות כז, כג] שהן שלש אמות רוחב, והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו, אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר, וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר - נשארו מהחמשים על חמשים של חצר, עשרים אמות לשלש הרוחות, אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד, והכא חללה חשיב, ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח; ולפניו למזרחו לא היו קרשים, אלא מסך והיינו וילון).

ר"א אומר אם היתה ארכה [אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה]:

והתניא: 'רבי אליעזר אומר: אם היתה ארכה יתר על פי שנים

ברחבה אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה' (כחצר המשכן - הוא דשרי,

ואף על גב דלא מרבעה - והיינו אורך כשנים ברוחב, אבל טפי משנים ברוחב - לא מישתרי) ! ?

אמר רב ביבי בר אביי: כי תנן נמי מתניתין - 'יתר על פי

שנים ברחבה' תנן.

אי הכי - היינו רבי יוסי (דאמר: ארכה אפילו פי שנים ברחבה) ! ?

איכא בינייהו ריבועא דריבועא רבנן (רבי אליעזר סבר: ארכה יותר משנים ברחבה - אין מטלטלין, ומיהו עיקרה ארכה פי שנים ברחבה, כדכתיב, ולית ליה ריבועא; ומיהו אי מרבעא - לא מיתסרא בהכי, כדקתני: אם היה ארכה יותר משנים ברחבה - אין מטלטלין, הא בציר מפי שנים - מטלטלין; ורבי יוסי סבר: מרובעת עיקר, ולכתחילה אוריי מורינן הכי, ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה - שריא;

ומדקאמר אפילו' - מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא). [עיי' תוספות ד"ה איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן]

ר' יוסי אומר [אפילו ארכה פי שנים ברחבה - מטלטלין בתוכה]:
איתמר: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי
(דלא בעי מרובעת);
ורב ביבי אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי עקיבא (דלא בעי
מוקפת לדירה);
ותרוייהו (הנך שמעתתא דשמואל) לקולא.
וצריכא: דאי אשמעינן הלכה כרבי יוסי - הוה אמינא 'עד דאיכא
שומירה או בית דירה' (הוה אמינא דשמואל - דירה בעי, כרבי יהודה בן בבא, ובארכה יותר
על רחבה - כרבי יוסי סבר לה) - קא משמע לן הלכה כרבי עקיבא; ואי
אשמעינן הלכה כרבי עקיבא - הוה אמינא 'דאריך וקטין לא (דהארבי
עקיבא - מרובע בעי)' - קא משמע לן הלכה כרבי יוסי.

קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה: נזרע רובו (בזרעונים) -
הרי הוא (ביטל דירתו, דבזרעונים לא דיירי אינשי, והוה ליה) כגינה, ואסור (לטלטל אף
בשאינו נזרע, דביטל ליה לגבי רובא); (אבל) נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר
(בנוטע אילנות - לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד);
נזרע רובו - אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא (שיש
באותו מקום זריעה) יותר מבית סאתים (דנעשה כרמלית: דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף
לדירה - כרמלית היא, ושאינו נזרע הוי 'חצר פרוצה במלואה לכרמלית', לפיכך כולו אסור), אבל בית
סאתים (דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה) - מותר (הכא נמי שרי, ואף על גב דמקום זריעה הוי
קרוי 'קרפף', ושאינו נזרע הוי 'חצר', ופרוצין זה לזה: שאין מחיצה ביניהן - אפילו הכי לא אסרי אהדדי,
הואיל וחד גברא היא).

כמאן?
כרבי שמעון (ורבי שמעון היא, דאמר: רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי, אפילו היא של שני בעלי
בתים), דתנן [עירובין פ"ט מ"א]: 'רבי שמעון אומר: אחד גגות ואחד חצירות
ואחד קרפפות - רשות אחת הן (לטלטל מזה לזה) לכלים ששבתו בתוכן
(ואפילו הן של בעלים הרבה), ולא לכלים ששבתו בתוך הבית (והוציאן לחצר: אסור
להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו דחד גברא)'.
לרבי שמעון נמי: כיון דנזרע רובו - הוי ההוא מעוטא

(עירובין כד, א)
בטיל ליה לגבי רובה (והוי כאילו נזרע כולו), והוה ליה קרפף יותר מבית
סאתים (ואף על גב דהוקף לדירה - חשוב כלא הוקף לדירה, דהא הוי כולו גינה, ובגינה לא מהני הוקף
לדירה) - ואסור!

אלא אי איתמר - הכי איתמר:
הא מיעוטא שרי; אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא
דלא הוי (ההוא מיעוט דנזרע) בית סאתים (דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם
לבדו), אבל בית סאתים - (נקרא קרפף שלא הוקף לדירה [ולכן] -) אסור (ואף על גב
דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר, הכא - דנפרץ לחצר וחצר נפרצה לו - קיימא לן דאסור
לטלטל מקרפף לחצר, דהוי רשות הנפרצה למקום האסור לה, ואוסרין הרשויות זו לזו, ואין מטלטלין לא בזה
ולא בזה);

כמאן (אמרין דשתי רשויות נינהו)?
כרבנן (דפליגי עליה דרבי שמעון בפרק 'כל גגות' (עירובין פט, א) ואמר: כל חד וחד רשות לעצמו, ואף על
גב דליכא דיורין בהו דליסרו אהדדי - אין מטלטלין מזה לזה).

ורב ירמיה מדיפתי מתני לקולא:
הא מיעוטא שרי; אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא
בית סאתים, אבל יותר מבית סאתים - אסור;
כמאן?

כרבי שמעון.
(לקולא - דאפילו המיעוט בית סאתים דמיקרי קרפף, כיון דבאנפי נפשיה שרי - השתא נמי שרי, ולא אסרי
אהדדי: דאילו היה מחיצה ביניהן - הוה שרי לטלטולי מזה לזה, כרבי שמעון; והשתא דנפרצו זה לזה - לא
נפרצו לרשות האסור לה; אבל יותר מבית סאתים - נעשה כרמלית, ובהא אפילו רבי שמעון מודה דאין
מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, והכא דנפרצו זה לזה - הרי כל אחד נפרץ למקום
האסור לו.)

נטע רובו - הרי הוא כחצר ומותר:

אמר רב יהודה אמר אבימי: והוא שעשויין אצטבלאות (נטועין שורות שורות, ונאה לשכת שם).

ורב נחמן אמר: אף על פי שאין עשויין אצטבלאות.
[ראה רבנו חננאל 'אצטבלאות' מלשון STABLE = אוורה של סוסים]

מר יהודה אקלע לבי רב הונא בר יהודה (ויותר מבית סאתים הוה, והוקף לדירה, וניטע אחרי כן); חזנהו להנהו דלא עבידי אצטבלאות וקא מטלטלי בגוייהו, אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאבימי?
אמר ליה: אנא - כרב נחמן סבירא לי.

אמר רב נחמן אמר שמואל: קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה (ואחרי כן בנה אצלו דירה, ואמרינן לקמן: הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו - לא מהני), כיצד הוא עושה? - פורץ בו פירצה יותר מעשר (דהוי כמי שאין בו מחיצות), וגודרו (וגודר וסותם אותה פירצה), ומעמידו על עשר (והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו, דלעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות, דאי פריץ עשר לבד וגדרה - לא חשיב ההוא היקף לשם דירה, אלא כמי שעשה פתח, דעד עשר לעולם הוי פתח), ומותר. איבעיא להו: פרץ אמה (אצל סתימה) וגדר אמה (ועוד) ופרץ אמה (אצל סתימת אמה החדשה) וגדרה (דלא פרץ עשר אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגודר מיד), עד שהשלימו ליותר מעשר - מהו (מי אמרינן: כיון דלא פרץ עשר בבת אחת ולא גדר בבת אחת - לא הויא היקף בזו לשם דירה, או דילמא: כיון דהשתא מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר - חשיב היקף לשם דירה)?

אמר ליה: לאו היינו דתנן (לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פ"י מ"א)): 'כל כלי בעלי בתים (לטהר מטומאתן) - שיעורן כרמונים (ניקב כמוציא רמון - טהור; אבל פחות מכאן - חייס עליה ולא מבטיל ליה)', ובעי חזקיה: ניקב כמוציא זית וסתמו, וחזר וניקב (אצל הסתימה) כמוציא זית וסתמו - עד שהשלימו למוציא רמון - מהו? ואמר ליה רבי יוחנן: רבי! שניתה לנו נכלים פ"ב מ"ד: 'סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה' (הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא, והא דנקט תיקנה - לרבותא, דאי לאו הכי - תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה וכו')
טמא מדרס, נפסקה שניה ותיקנה - טהור מן המדרס (דתו לא הוה כלי, ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים) אבל טמא מגע מדרס (אבל כלי הוא דחזי לתשמיש אחריו, ועדיין טומאת מגע מדרס עליו: שהרי בשעת פרישתו מן האוזן שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים - קיבל טומאה מאביו, והוי ראשון לטומאה, ומטמא אוכלין ומשקין)', ואמרת עלה: מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה, שניה נמי הא קיימא ראשונה? ואמרת לן עלה: 'פנים חדשות באו לכאן' (אין אזנים הללו ממנו, ומשניתקנו - לא דרסן הזב, ומטומאה הראשונה טיהרו - שהרי אין זה סנדל ראשון) - הכא נמי פנים חדשות באו לכאן! קרי עליה "לית דין בר אינש (אלא מלאך)"!
איכא דאמרי: "כגון דין בר נש (אדם גדול)"!

אמר רב כהנא: רחבה שאחורי הבתים (ואין פתח הבית פתוח לה, הויא מוקפת שלא לדירה) - (ואי יותר מבית סאתים היה) אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות; ואמר רב נחמן: אם פתח לו פתח (מן הבית) - מותר לטלטל בכולו; פתח מתירו;
ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף, אבל הוקף ולבסוף פתח - לא. 'פתח ולבסוף הוקף' - פשיטא (דבפתח ולבסוף הוקף שרי, שהרי הוקף לשם פתח)! לא, צריכא דאית ביה בי דרי (גורן אחר הבית, קודם היקף הרחבה); מהו דתימא 'אדעתא דבי דרי עבדיה (ולאו אדעתא להקיף שם רחבה)' - קא משמע לן.

קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים, סבור רבנן למימר כזרעים דמו ואסיר; אמר להו רב אבא <אבוה> [אחיה] דרב בריה דרב מרשיא: הכי אמרינן משמיה דרבא: מים - כנטעים דמו, ושרי;

(עירובין כד, ב)

אמר אמימר: והוא דחזיין לתשמישתא (לשתיה, דאין לך דירה מעולה מזו), אבל לא חזיין לתשמישתא - לא.
אמר רב אשי: ודחזיין לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים (כלומר: שאין עומקו של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים, ועומקו של סתם מים לבטל מקומו מדין קרקע - עשרה טפחים, כדאמרינן במסכת שבת (פ"א מאן דאמר, דף קב, ב): 'זאם היה רקק

מים וכו', כמה רקק מים - פחות מעשרה טפחים'), אבל אם יש בעומקו יותר מבית סאתים - אסור.

ולאו מילתא היא, מידי דהוה אכריא דפירי (כרי של פירות, גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור - לא בטלה תורת דירה משם, ומים הראוין לשתייה - כפירות דמי; לישנא אחרינא: מידי דהוה אכריא דפירי - שוקה עמוקה שמצניעין שם פירות, שאף על פי שעמוקין שם הרבה - נוטלים מהן בשבת).

ההיא רחבה (יותר מבית סאתים הוה, ולא הוקפה לדירה) דהואי בפום נהרא (שם מקום): דחד גיסא הוה פתיח למתא (למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו), וחד גיסא הוה פתיח לשביל של כרמים (דיוורין היו בו), ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא; (שהרי רחבה זו - כרמלית היא, ואוסרת כל המבוי ואת השביל שיש לו שלש מחיצות: דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא, שגובהה עשרה, אבל הרחבה אוסרת - לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית; והא דאמרין בפרק קמא (עירובין ז, א): 'אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום' - במקפת לדירה והיו בה דיוורין קאמר, כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו, אבל רחבה [שהיא] כרמלית - אסור, כדאמרין בההיא שמעתא: בקעה מכאן ובקעה מכאן כו')

אמר אביי: היכי נעביד (להתיר את כולם, שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה, ושוב לא תיהוי כרמלית, ותהא היא בכולן מותרת, ואמרין לעיל: הוקף ולבסוף פתח - לא מהני; וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת, וקשה להם לפרוץ פירצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא, וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל) ? לעביד ליה מחיצה (של קנים) אגודא דנהרא (כלומר: להוי שביל כמסוף על הרחבה, דניהוי רחבה ושביל חד, וניהוי הך מחיצה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה, דהוי פתח ולבסוף הוקף) ? אין עושין מחיצה על גבי מחיצה (כיון דגודא גבוהה עשרה - כל מה שמוסיפין עליה - הגבהת אותה מחיצה עצמה הוויא, שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לדירה - לא מהני עד שיפרוץ בה פירצה האוסרתה, ויחזור ויגזור לדירה) ! ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים (דפתוח לרחבה: דמגו דמהני לשביל שלא יהא פרוץ לרחבה, שאפילו היה פתוח לרשות הרבים מועיל לו - ליהני נמי לרחבה, להיות לה תוספת זה היקף לדירה) ? אתו גמלי (הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה, ומשם לשביל ולנהר) שדיין ליה (שהיה פתח השביל צר להן, ועכשיו הוא דוחקן) !

אלא אמר אביי: ליעביד לחי (הנעוץ בארץ, ועביו משהו, ואין גמלין נוגעין בו) אפיתחא דשביל של כרמים: דמגו דמהניא לשביל של כרמים (לטלטל בו, דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית) - מהני נמי לרחבה (להיות לה היקף לדירה, ויתירנה לטלטל בה; ובלאו מיגו לא מישתריא: דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר, וכל כמה דסתים ליה לדירה - לאו כלום היא, דהא כל פתח - סתימה מעלייתא היא, וסתום ועומד הוא) .
אמר ליה רבא: יאמרו 'לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא (דלא סליק לגודא דנהרא, והוי ליה כמבוי מפולש, ויאמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד, כי האי) ' !
אלא אמר רבא: עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא: דמגו דמהני ליה לחי למתא (לטלטל במבוי) - מהני נמי לרחבה (כדאמרין בפרק קמא (עירובין ז, א): 'סרטיא מכאן ובקעה מכאן - עושה צורת הפתח מכאן, ולחי או קורה מכאן', והכא נמי: ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח, והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה), הלכך טלטולי במתא גופה שרי (דהא שרינן לה בהאי לחי, ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה - שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן, וכן ברחבה גופה), טלטולי ברחבה גופה שרי;
ממתא לרחבה ומרחבה למתא - פליגי בה רב אחא ורבינא: חד אסר וחד שרי;

(עירובין כה, א)

מאן דשרי - דהא ליכא דיוורין (שיאסרו על בני מבוי; הלכך רשות בני מבוי הוא, ובני שביל לא אסרי עלה - דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה: דגדולה מותרת וקטנה אסורה, ושביל לא מתקנינן ליה - גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא) ! ומאן דאסר - זימנין דהוי בה דיוורין ואתי לטלטולי.

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ובא למעטו:

* מיעטו באילנות - לא הוי מיעוט (דדרך קרפף להיות בו אילנות, ולא בטיל ליה היקף קמא);

* בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה (ואפילו באמצע, ובכך נתמעט מבית סאתים) - הוי מיעוט;

* פחות משלשה - לא הוי מיעוט (פחות משלשה טפחים - אפילו נתמעט מבית סאתים, כמאן דליתיה דמי);

* משלשה ועד ארבעה: רבה אמר הוי מיעוט, ורבא אמר לא הוי מיעוט;

רבה אמר הוי מיעוט, דהא נפיק ליה מתורת לבוד (כלומר: דהא חשיב ליה שלשה בעלמא למיפק מתורת לבוד, הלכך הכי נמי חשיבי ולא בטיל);

רבא אמר לא הוי מיעוט: כיון דלא הוי מקום ארבעה - לא חשיב;
 * הרחיק מן הכותל (של קרפף) ארבעה (טפחים) ועשה מחיצה (לדירה) -
 הועיל (הועיל מחיצה זו להיות היקף חדש, והוי פתח ולבסוף הוקף);
 * פחות משלשה - לא הועיל (דהוי כמחיצה על גבי מחיצה; ולא בנתמעט מבית סאתים
 מיירי, מדלא נקט 'מיעוט', ואינו מיעוט: דאי נתמעט - ודאי הוי מיעוט: שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד
 שנתמעט - שפיר דמי, כדלקמן, אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי);
 * משלשה ועד ארבעה: רבה אמר הועיל:
 רבא אמר אינו מועיל:
 רבה אמר הועיל, דהא נפיק ליה מתורת לבוד;
 רבא אמר אינו מועיל: כיון דלא הוי מקום ארבעה - לא חשיב.
 רב שימי מתני לקולא (להך פלוגתא דלעיל, ואמר: דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד - כולהו
 מודו דעמוד הוי מיעוט, ומחיצה הויא מחיצה לדירה, ולא כמוסיף, ובפחות משלשה פליגי);
 * (והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה, אלא מילתא באנפי נפשה היא): טח בו טיט ויכול
 לעמוד בפני עצמו (והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט) - הוי מיעוט;
 * אינו יכול לעמוד (הטיט) בפני עצמו (שעשוי בעובי, שאפילו ניטל כותל הראשון
 יכול זה לעמוד): רבה אמר הוי מיעוט, רבא אמר לא הוי מיעוט:
 רבה אמר הוי מיעוט: השתא מיהא קאי!
 רבא אמר לא הוי מיעוט: כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו - לא
 כלום הוא.
 * הרחיק מן התל (שבקרפף) ארבעה (ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה)
 ועשה מחיצה (לדירה אצל התל ברחוק ארבעה טפחים, ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה,
 אבל זו לדירה עשאה) - הועיל (והכל מותר);
 * פחות משלשה או על שפת התל, רב חסדא ורב המנונא, חד אמר
 הועיל (דקסבר: מחיצה על גבי מחיצה - מהניא להיות היקף לדירה) וחד אמר לא הועיל
 (דהויא מחיצה על גבי מחיצה);
 תסתיים דרב חסדא אמר הועיל, דאתמר: העושה מחיצה על גבי
 מחיצה: אמר רב חסדא: בשבת הועיל, בנכסי הגר (שמת ואין לו יורשין) לא
 קנה (אין זו חזקה לקנות, ואם בא אחר והחזיק בהן - קנה האחרון); ורב ששת אמר: אף
 בשבת נמי (כגון לענין היקף לדירה: שבתחילה היתה מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה) לא
 הועיל.
 תסתיים.
 אמר רב חסדא: ומודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל (ולא גרסינן:
 'על שפת') - שהועיל (והכי פירושו: אף על גב דפליג, ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי - היינו טעמא:
 שהדר בקרפף - באויר מחיצות החתונות דר; אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב - עליו
 להשתמש על גובה התל); מאי טעמא? - הואיל ובאויר מחיצות העליונות
 הוא דר (הואיל והדר על התל - דר באויר מחיצות העליונות, ולא מהני ליה תחתונות מידי - הלכך לאו
 מחיצה על גבי מחיצה היא).

בעי רבה בר בר חנה: (למאן דאמר אין מחיצה על גבי מחיצה): נבלעו מחיצות
 התחתונות (בקרע, שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל, אלא נבלע)
 והעליונות קיימות - מהו?
 למאי? אי לנכסי הגר (קא מיבעיא ליה: אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות,
 ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה, ומעכשיו קנוי לו?) - היינו דירמיה ביראה,
 דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה: האי מאן דשדא ליפתא אפילא
 דארעא דגר (נטע לפת בגומא שמצא בקרקע הגר) ולא חפרה הוא, דאי חפרה - במכוש ראשון קנה),
 ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא - בתרא קני, קמא לא קני;
 מאי טעמא? - בעידנא דשדא לא קא שבח (ולאו חזקה היא, ואנן: זעל גדד ופרק כל
 שדוא' תנן (בבא בתרא פ"ג מ"ג, דף מב, א): מידי דמהני הוי חזקה), כי קא שבחא - ממילא קא
 משבחא (וההיא שענתא לאו איהו מחזיק בה, אלא לפת הוא דשבח ואזיל; והכא נמי: כיון דבשעתא דהחזיק
 לאו חזקה היא, כי הדור הוו מחיצות - ממילא הוא דהוו, ולא איהו דעביד); ואלא לענין שבת
 (אי משתרי בעליונות, שהיו בטילות עד עכשיו)? הוי מחיצה הנעשה בשבת, ותניא
 'כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה'!
 לאו איתמר עלה אמר רב נחמן: 'לא שנו אלא לזרוק (לחומרא), אבל
 לטלטל אסור'?
 כי איתמר דרב נחמן - אמזיד איתמר.

ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר; אתא ההוא
 גברא רפק בה פורתא; אתא לקמיה דרב נחמן, אוקמה בידיה; אתת

איהי וקא צווחא קמיה, אמר לה: מאי איבעיד לך דלא מחזקת
כדמחזקי אינשי!?

* קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה (קירוי = גג): רבה אמר: אויר
קירוי מייתרו (סאה המקורה מיחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו, ואכתי הוי יותר מבית
טאתים), ורבי זירא אמר: אין אויר קירוי מייתרו (דאמרינן פי תקרה יורד
וסותם).

לימא רבה ורבי זירא - בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי,
דאיתמר:

אכסדרה (מקורה בגג חלק, כעליות שלנו, ואינו משופע, והיא 'קירוי' שבכל התלמוד)
בבקעה: רב אמר מותר לטלטל בכולה, ושמואל אמר אין
מטלטלין אלא בארבע אמות:
רב אמר מותר לטלטל בכולה: אמרינן פי תקרה יורד וסותם;
ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות: לא אמרינן פי
תקרה יורד וסותם.

(עירובין כה, ב)

אי דעבידא כי אכסדרה - הכי נמי (אפילו רבה מודה כרב דפי תקרה יורד וסותם);
הכא במאי עסקינן (דפליג רבה)? - דעבדה (דעביד קירוי) כי אורזילא (יציע
גג משופע, דליכא פה);

אמר רבי זירא: ומודינא בקרפף (בית טאתים) שנפרץ במלואו לחצר -
שאסור; מאי טעמא? - הואיל ואויר חצר מייתרו (ועושהו יותר מבית טאתים,
ואסור; וגבי קירוי דשרינא - משום פי תקרה יורד וסותם);

מתקיף לה רב יוסף: וכי אויר המותר לו אוסרו? (והרי חצר זו מתחילה
היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף, כרבי שמעון, ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו - נאסר לו? ומשום ייתור
ליכא למימר, דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי!)

אמר ליה אביי: כמאן (הוי אויר המותר לו)? כרבי שמעון? לרבי שמעון
נמי (מיתסר קרפף): הא איכא אויר מקום מחיצות (משום מקום מחיצות שניטלו,
וניתוסף על האויר, ועושהו יותר מבית טאתים; שבתחילה היתה בית טאתים מצומצם), דאמר רב
חסדא: קרפף שנפרץ במלואו לחצר ('ונפרצה חצר כנגדו' - לא גרס בכולה שמעתתא) -
חצר מותרת וקרפף אסור: חצר מאי טעמא? - דאית ליה גיפופי (ואי
לאו הכי - אסרי אהדי; וכרבנן דפליגי אדברי שמעון נקט לה) - והא זמנין דמשכחת לה
איפכא (ובשאין הפרצה יתירה על עשר אמאי נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף? והא מצי למימר נמי
איפכא, כגון שקרפף גדול מן החצר - דהוי לחצר מילואה, ובקרפף איכא גיפופי)!? אלא - מדנקט
איסור בקרפף - שמע מינה כרבי שמעון סבירא ליה, דמשום שתי רשויות לא מיתסר, וטעמא - משום ייתור בית
טאתים הוא: דמקום מחיצות מייתרן, דבחצר לא אסר ובקרפף אסר, ולא מצי למינקט איפכא - דכי הוי חצר
מלואו ובקרפף גיפופי - תרוייהו משתרו, דכרבי שמעון סבירא ליה דכולהו רשות אחת הן, וייתור בקרפף נמי
ליכא, הואיל ואיכא גיפופי) משום דאמרינן: זה (קרפף) אויר מחיצות מייתרו
(ייתור קאסר ביה: ייתור דמקום מחיצה) וזה (ואילו ייתור דאויר חצר) אין אויר מחיצות
מייתרו (לא אסר ליה - דחצר מוקפת לדירה הוי, ולא הוי ייתור, כלומר: אין ייתור אוסר בו, דחצר אית
ביה דיורא; הלכך אי נקיט איפכא - לא מיתסר חצר, כרבי שמעון).

ההוא בוסתנא (פרדס, דהוי נטוע אילנות) דהוה סמיך לגודא דאפדנא (והיא היתה
לו היקף לדירה אהוא גודא: שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס - שמכו היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה, ויותר
מבית טאתים הוה); נפל אשיתא ברייתא דאפדנא; סבר רב ביבי למימר
ליסמוך אגודא גויאתא (הרי יש עוד מחיצות פנימות לבית, והן יהו מחיצות לפרדס);
אמר ליה רב פפי: משום דאתו ממולאי (מקוטעים: מבית עלי, דאביי - אבוב דרב ביבי
- מבית עלי אתא, כדאמרינן במסכת ראש השנה (יח, א)) אמריתו מילי מולייאתא (קטועות
בלא רגלים)? הני מחיצות - לגואי עבידן, לבראי לא עבידן (ונהי
דפירצה ליכא, היקף דירה מיהא ליתא בפרדס דהוי יותר מבית טאתים)!

[התמונה אינה ברורה: יש אחוזה - אפדנא; לה יש גודא - קיר או חומה; יש גם
אשיתא, גם זה סוג של מחיצה, אולי סורג; ויש בוסתן. נראה לי כד: הבוסתן
נסמך על חומת האחוזה שהיתה בצורת סורג, ובחומה זו היה פתח לבוסתן, שהיה
קטן במקצת מבית טאתים; כאשר נפל הסורג, סבר רב ביבי להתיר את השלטול
בבוסתן על ידי קיר פנימי - אולי קיר בית המגורים של האחוזה, או קיר בחצר
בית האחוזה. רב פפי לא הסכים.]

ההיא אבורנקא (אילן שצילו מרובה, ונוטעין אותו השרים ועושין אצטבאות תחתיו סביבותיו,
להתלונן תחתיו בימות החמה, ולשמח שם) דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה (ויותר

מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס) ; אמר ליה לרב הונא בר חנינא :
 "ליעביד מר תקנתא דלמחר נאכול נהמא התם" !
 אזל, עבר קנה קנה פחות משלשה (טפחים - היקף, כגון מחיצות קנים: ארבע מחיצות
 כחדר, להניח שם בלילה המאכל ולדור שם השומר, ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס, דהא אית ביה שומירה ובית
 דירה) ;
 אזל רבא -

(עירובין כו, א)
 שלפניהו (דלא סבירא ליה הא תקנתא) !
 אזל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה (שלא יחזור
 רב הונא ויתקנס) ; למחר איתיביה רבינא לרבא (לסיועיה, דשפיר עבד) : 'עיר
 חדשה - מודדין לה משיבתה, וישנה - מחומתה; איזו היא 'חדשה'
 ואיזו היא 'ישנה'? חדשה = שהוקפה ולבסוף ישבה, ישנה = ישבה
 ולבסוף הוקפה' (עיר חדשה מודדין לה משיבתה, אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה, כשבא
 למדוד תחומיה - לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים: דחומתה - לאו חומה היא לשוויה כולה כארבע
 אמות, והאיל ושיבתה חדשה: שקדמה חומתה לשיבתה; אבל ישנה = שישובה ישנה וקדם לחומתה - מודדין
 לה מחומתה), והאי נמי כהוקפה ולבסוף ישבה דמי (האי פרדס - הרי הוקף ימים
 רבים, והך השומירה נעשה עכשיו, והיקף הפרדס לאו אדעתא דהך דירה הוה - ודמי כי הוקף ולבסוף ישב) !
 אמר ליה רב פפא לרבא (לסיועיה) : והאמר רבאסי : מחיצות אדרכלין
 (בנאים, שעושים מחיצה לצל סביבותיהם כשבונים בחמה) - לא שמה מחיצה, אלמא כיון
 דלצניעותא עבידא לה (ולמחר סתרי לה) לא הויא מחיצה (לאו כלום היא) -
 הכי נמי : כיון דלצניעותא עבידא (דיום ולילה בעלמא היא דעבידא, ולא דירה היא)
 לא הויא מחיצה !

ואמר רב הונא בריה דרב יהושע לרבא : והאמר רב הונא : מחיצה
 העשויה לנחת (שלא לדור שם, אלא להשתמר מה שיניחו שם) לא שמה מחיצה, דהא
 רבה בר אבא מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא (שכונות שכונות
 לבד, ובכל שכונה היו מבואות הרבה, ולא העיר את העיר כולה ביחד ואף על פי שהיתה עיר קטנה שאין
 נכנסין בה ששים ריבוא, ותנן לקמן (עירובין פ"ה מ"ו, דף נט, א) : 'עיר של יחיד ... מערבין את כולה', והיינו של יחיד
 - שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא) משום פירא (פירא = שוחה, כמו 'פירא דכוורי'
 במסכת תענית (כ"ד, א)) דבי תורי (שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה, ושם היו מניחין גרעיני
 תמרים לאכול השוורים, והעיר אין לה חומה, ומבואות של בין בתי השכונות מפולשים, ועשו מחיצות לראשי
 המבואות לכל צד שחוץ לעיר להשתמר הגרעינים, ולא חשיב ליה מחיצה לצרף את המבואות ולעשות העיר
 אחת, ואף על פי שמחיצה של קיימא היתה [בדפוס וילנא מופיע במקום זה שרטוט]), והא פירא
 דבי תורי (והך מחיצה דרב הונא) כמחיצה העשויה לנחת (שאינה נעשית לדירה תמיד
 לצאת ולבא בה) דמיא !

קרי עליהו ריש גלותא (ירמיהו ד, כב) (כי אויל עמי אותי לא ידעו בנים סכלים המה ולא נבונים)
 חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו (להרע - לאסור).
 (ובתשובת הגאונים מצאתיה בלשון אחר, וישר בעיני מאד :
 ההוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה, ואבוורנקא = כמין אכסדרה או קובה שבונים
 המלכים בתוך פרדס שלהן, ועומד באמצע פרדס, ולא הוצרך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה
 אצל הבית עד האבוורנקא, ועבד רב הונא בר חנינא כמין שביל מן הפתח עד האבוורנקא: גדר מכאן וגדר מכאן
 בקנה קנה פחות משלשה להפסיק בין הדרך לבוסתנא, ויטלטל באותו שביל; ורבא, כי שלפינהו - לא לאסור
 אלא להקל עליו, דסבירא ליה דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא: דכיון דבנה ליה אבוורנקא בבוסתנא - שויה
 לכולה בוסתנא חצר לאבוורנקא, והוי מוקף לדירה; ואתו תלמידי דרבא: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
 נקטינהו, דלא ליהדר רב הונא בר חנינא וליתקנינהו; וההיא שעתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד
 דשלפינהו, ולמחר אדכור ואותבוה, כדאמר: למחר איתיביה רבינא לרבא עיר חדשה כו', והאי בוסתנא נמי
 כהוקף ולבסוף ישב דמי, שקודם נסיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבוורנקא סביב - הלכך שפיר
 עבד רב הונא בר חנינא, ורב פפא אותביה ממחיצת אדרכלין, דהא מחיצה דאבוורנקא נמי לצניעותא עבידא, וכן
 לנחת: להשתמש להניח בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטים שם ושאר כלי תשמישם; קרי עליהו על רב פפא
 ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכרו אתמול, וסתרו תיקונו של רב הונא בר חנינא, ועכשיו נעשו חכמים
 לאסור עליו, ולהיטיב לא ידעו אתמול, וכן עיקר.)

אמר רבי אלעאי שמעתי מר"א ואפילו בית כור :
 מתניתין דלא כחנניה, דתניא : 'חנניה אומר : ואפילו היא ארבעים
 סאה כאסטורטיא של מלך (רחבה שאחורי פלשין, ושם היו מטיילים תמיד) ' (אלמא איכא דירה
 בהכי) ;

אמר רבי יוחנן : ושניהם (רבי אלעאי וחנניה) מקרא אחד דרשו, שנאמר
 (מלכים ב כ"ד, ויהי ישעיהו לא יצא [העיר] [חצר] התיכונה [ודבר ה' היה אליו לאמר:] כתיב 'העיר'
 וקרינן 'חצר' (התיכונה - אחרי פלשין של חזקיה; דאי חצר שלפני בתים הואי - 'החיצונה' הוה קרי
 לה! ואף על גב דגדולה היא כעיר - קרי לה 'חצר', ולא הוקפה לדירה) - מכאן לאיסטורטיא של
 מלך שהיו כעירות בינוניות.

במאי קמיפלגי?
 מר סבר עיירות בינוניות הויין בית כור, ומר סבר ארבעים סאה הויין.
 וישעיהו מאי בעי התם (ברחבה שאחורי פלטינ, שאינה לדרך יציאה)?
 אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מלמד שחלה חזקיה והלך ישעיהו והושיב ישיבה (של תלמידים, לעסוק בתורה) על פתחו (שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם); מכאן לתלמיד חכם שחלה - שמושיבין ישיבה על פתחו.
 ולא מילתא היא: דילמא אתי לאיגרוי ביה שטן (מלאך המות; דכי חזי דמינצו בהדי הדדי - מיגרי בהו).

וכן שמעתי הימנו: אנשי חצר ששכח אחד ולא עירב - ביתו אסור [מלהכניס ולהוציא לו, אבל להם - מותר] (ודאי מתניתין - בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי, דאי לא ביטל - אף בחצר אסורים לסטל מבתיהן; שהביתם לכל אחד ואחד הן, והחצר רשות כולן וחלקן אסור עליהן; ואשמעינן רבי אלעאי דהמבטל רשות חצירו - רשות ביתו נמי ביטל, ונעשה אורח אצלן, לפיכך אף ביתו מותר להן, אבל הוּא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר - ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר, כדתנן בפרק 'הדר' (עירובין פ"ו מ"ג, דף ס"ב): דשלהן מותר לו ולחן, כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר - דהא רשותא דחד הוא, והכא נמי, כיון דבטל הוא דירתו להו - ידיהו הוי, מיהו אסור הוּא להוציא, ולא אמרינן 'כיון דביטל להו רשות ביתו הוי ביתו כבתיהן': דבשלמא מבתיהן, אם הוא מכניס ומוציא - איכא למימר כאינש בעלמא הוא, אבל מביתו - חחד ומחזיק ברשותו הוא, ואוסר עליהם והן עליו, כדתנן בפרק 'הדר' (עירובין פ"ו מ"ד): מי שנתן רשותו והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר (דברי רבי מאיר):
 והתנן (לקמן בפרק 'הדר' (עירובין פ"ו מ"ו)): 'ביתו אסור להוציא ולהכניס לו ולהן' (ואמרינן התם [ס"ב]: 'ביתו - הוא דאסור להם, הא חצירו - שריא' להוציא מבתיהן לחצר, שרשותו שולט בה; דכי דמי: אי דלא ביטל - חצירו אמאי שריא?, ואוקימנא בשביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו, וקסבר: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו לא ביטל, לפיכך חצר כולה שלהן היא, וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן) !
 אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לא קשיא:

(עירובין כו, ב)
 הא (מתניתין) רבי אליעזר (כדאמר רבי אלעאי: שמעתי מדבי אליעזר) והא רבנן;
 כשתימצי לומר לדברי רבי אליעזר: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו ביטל (ואף על גב דלא פריש בהדיא רשות ביתו, דהא ודאי מתניתין בדלא פירש, דאי פירש - לא מצי למימר רבי אלעאי ב'קשתי לי חבר ולא מצאתי', דהא כולי עלמא מודו דשרי), לרבנן: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו לא ביטל.
 פשיטא (דבהכי פליגי, ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר) !
 אמר רב חבה: אנא ורב הונא בר חנינא תרגימנא (להאי כשתימצי לומר) דרב ששת למאי איצטריך): לא נצרכא אלא לחמשה ששורין בחצר אחד, ושכח אחד מהן ולא עירב: לדברי רבי אליעזר כשהוא מבטל רשותו - אין צריך לבטל לכל אחד ואחד, לרבנן - כשהוא מבטל רשותו צריך לבטל לכל אחד ואחד (דאשמעינן רב ששת לשום לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר: דלרבי אליעזר: מבטל - בעין יפה מבטל, ולא אמרינן חצר דגלי - גלי, בית דלא גלי - לא גלי; ונילף מינה דהיכא דבטל לחד מיניהו - בטל לכולהו, ולא אמרינן למאן דגלי - גלי, למאן דלא גלי - לא גלי; ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד, כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש - לא בטל, הכא נמי: למאן דלא פריש - לא בטל, וכולן אסורין, דאף על גב דהאי דבטל ליה עירב עם חבירו - כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב, דההיא שעתא לאו ידיה הוא, ודכוותיה תניא ב'הדר': (עירובין ע"ב) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר, והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום, דהיינו קודם שעירבו, דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב - אינו אוסר, משחשיכה - הרי זה אוסר).

כמאן אזלא הא דתניא: 'חמשה ששורין בחצר אחד, ושכח אחד מהן ולא עירב, כשהוא מבטל רשותו - אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד'?
 כמאן? כרבי אליעזר!
 רב כהנא מתני הכי; רב טביומי מתני הכי (רב כהנא מתני הכי - להאי כשתימצי לומר) דרב ששת אמתינן, ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורין מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא; ורב טביומי מתני דרב ששת בהדיא אמרה עלה):
 כמאן אזלא הא דתניא 'חמשה ששורין בחצר אחד, ושכח אחד מהן ולא עירב, כשהוא מבטל רשותו - אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד' - כמאן?
 אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת: כמאן? - כרבי אליעזר (דאמר: מבטל - בעין יפה מבטל) !

אמר ליה רב פפא לאביי: לרבי אליעזר (דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו), אי אמר "לא מבטילנא" (אם אמר בהדיא לא בטילנא רשות ביתו, מי הוי ביתו מותר להן או לא?), ולרבנן (דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו), אי אמר "מבטילנא" (אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתו, מבטיל אי לא)? : מאי טעמא דרבי אליעזר? - משום דקסבר 'המבטל רשות חצירו - רשות ביתו ביטל', והאי אמר "אנא לא מבטילנא"? או דילמא טעמא דרבי אליעזר משום דבית בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי (כיון דאטר עצמו בחצרו שביטל להם), וכי קאמר "לא מבטילנא" - לאו כל כמיניה (דכיון דלית ליה חצר - דירת בית לא כלום היא לדידיה): אף על גב דאמר דיירנא - לאו כלום קאמר? ולרבנן, אי אמר "מבטילנא": מאי טעמא דרבנן? משום דקסברי 'המבטל רשות חצירו - רשות ביתו לא ביטל' והאי אמר "מבטילנא"? או דילמא טעמא דרבנן משום דלא עביד אינשי דמסלק נפשיה לגמרי מבית וחצר והוי כי אורח לגבייהו, והאי כי אמר "מבטילנא" - לאו כל כמיניה (בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא ביטל אלא חצר)?

אמר ליה: בין לרבנן בין לרבי אליעזר, כיון דגלי דעתיה - גלי.

וכן שמעתי ממנו שיוצאים בערקבלין בפסח:
מאי 'ערקבלין'?
אמר ריש לקיש: אצותא חרוזיאתא (סיב עבה הגדל סביב הדקל, ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים; 'חרוזיאתא' - תכופות הרבה יחד כמחרוזות, וטעם מרור בו).

הדרן עלך עושין פסים